

Pražská vysoká škola psychosociálních studií

Motivace studentů oboru Sociální práce k profesi sociálního pracovníka v dětském domově se školou

Bc. Adéla Pokorná

Diplomová práce

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

vedoucí práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D., Dr.h.c.

Praha 2023

Prague College of Psychosocial Studies

**Motivation of Social Work Department Students to Work as a Social Worker in
a Children's Home Providing an Educational Facility**

Bc. Adéla Pokorná

The Diploma Thesis

The Diploma Thesis Work Supervisor: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D., Dr.h.c.

Praha 2023

Prohlášení:

1. Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala panu doc. PaedDr. Slavomíru Lacovi, Ph.D., Dr.h.c. za všechny cenné rady, podněty a materiály, které mi velmi pomohly při zpracování této práce. Také bych chtěla poděkovat respondentům za jejich čas a ochotu při zodpovídání mých otázek v dotazníku. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat rodině za trpělivost.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá tím, zda studenti oboru Sociální práce chtějí pracovat jako sociální pracovníci v dětském domově se školou. Cílem bylo pomocí dotazníkového šetření zájem zhodnotit. Práce je rozdělena a teoretickou a praktickou část.

V teoretické části jsou popsána důležitá témata jako: motivace a motiv, sociální práce, dětský domov se školou. Konkrétně se autorka diplomové práce zaměřuje na to, jak jsou lidé motivováni k lidskému jednání. Zaměřuje se také na to, co motivuje lidi k práci již konkrétně v sociální oblasti. V rámci velkého tématu sociální práce představuje, jak se realizuje sociální práce přímo v dětském domově se školou. Dále se zabývá sociálním pracovníkem obecně a poté tím, jaké jsou osobní a profesní předpoklady pro tuto pozici. Sociální pracovníci se musí řídit etickým kodexem sociálních pracovníků, ten je k výkonu jejich práce nezbytný. V další velké kapitole dětského domova se školou se autorka diplomové práce blíže věnuje multidisciplinárnímu týmu, který v dětském domově se školou působí. Popisuje i klienty dětského domova se školou, se kterými se sociální pracovník při své práci setkává. Věnuje se i legislativnímu rámci, který je v dětském domově se školou nastavený.

V praktické části se autorka diplomové práce již konkrétně zabývá samotným výzkumem. Stanovuje výzkumné téma a popisuje zde důvod výběru. Cílem diplomové práce je zjistit, zda mají studenti bakalářského a magisterského studijního oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii, zájem o práci v dětském domově se školou. Autorka diplomové práce si určuje také tři hypotézy. Výzkumný soubor jsou studenti oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii. Popisuje výběr a také charakteristiku výzkumného souboru. Zmiňuje etické aspekty výzkumu. Dále je v praktické části uvedena metoda sběru dat. V poslední části jsou výsledky výzkumu spolu s interpretací. V diskuzi se autorka diplomové práce vyjadřuje k hypotézám a výsledku celého výzkumu.

Klíčová slova

motivace, dětský domov se školou, sociální pracovník, sociální práce

Abstract

This thesis tries to analyze whether Social Work Department students are willing to work as social workers in a children's homes equipped with schools. A questionnaire-based survey was used to assess their interest. The work is divided into a theoretical and a practical part.

The theoretical part describes important topics such as: motivation and motive, social work, children's home and school. Specifically, the author of the thesis focuses on how people are motivated to act humanly. It also concentrates on what motivates people to work specifically in the social field. Within the broader scope of social work, the author presents how social work is implemented directly in a children's home with a school. The author also deals with a social worker in general and what are the personal and professional prerequisites for this position. Social workers must adhere to the code of ethics for social workers, which is necessary for their work performance. The next extensive chapter hereof takes a closer look at the multidisciplinary team that works in the children's home equipped with school. Further, the author describes the children's home and school clients whom the social worker meets during their work. The author also deals with the legislative framework that is set up in the children's home and its school system.

In the practical part, the author of the thesis goes into details about the research itself. The author establishes the research topic and describes here the reason for the selection. The aim of the thesis is to find out whether students of the Bachelor's and Master's degree in Social Work with a focus on communication and applied psychotherapy are interested in working in a children's home incorporating a school. The author of the thesis also determines three hypotheses. The research team is composed of students of the Social Work field with a focus on communication and applied psychotherapy. It describes the selection and also the characteristics of the research group. It mentions the ethical aspects of the research. Furthermore, the method of data collection is presented in the practical part. The last part contains the research results together with their interpretation. In the discussion, the author of the thesis comments on the hypotheses and the result of the entire research.

Keywords

motivation, children's homes equipped with schools, social workers, social work

Obsah

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	9
1 MOTIVACE A MOTIV	9
1.1 MOTIVACE LIDSKÉHO JEDNÁNÍ.....	14
1.2 MOTIVACE LIDÍ V SOCIÁLNÍ OBLASTI	17
2 SOCIÁLNÍ PRÁCE	22
2.1 SOCIÁLNÍ PRÁCE V DĚTSKÉM DOMOVĚ SE ŠKOLOU	27
2.2 OSOBNOSTNÍ A PROFESNÍ PŘEDPOKLADY SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA.....	31
2.3 ETICKÝ KODEX SOCIÁLNÍCH PRACOVNÍKŮ ČR	38
3 DĚTSKÝ DOMOV SE ŠKOLOU	41
3.1 MULTIDISCIPLINÁRNÍ TÝM V DĚTSKÉM DOMOVĚ SE ŠKOLOU	46
3.2 KLIENTI DĚTSKÉHO DOMOVA SE ŠKOLOU	56
3.3 LEGISLATIVNÍ RÁMEC V DĚTSKÉM DOMOVĚ SE ŠKOLOU	64
PRAKTICKÁ ČÁST	77
4 STANOVENÍ VÝZKUMNÉHO TÉMATU	77
4.1 CÍL VÝZKUMU A VÝZKUMNÁ OTÁZKA	77
4.1.1 <i>Hypotézy</i>	77
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	78
4.2.1 <i>Výběr a charakteristika respondentů</i>	78
4.2.2 <i>Etické aspekty výzkumu</i>	79
4.3 METODIKA	79
4.3.1 <i>Metoda sběru dat</i>	79
4.4 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEJICH INTERPRETACE	80
5 DISKUZE	101
ZÁVĚR	104
LITERATURA	105
PŘÍLOHY	

Úvod

Ve své práci se budu věnovat problematice dětského domova se školou a zájmu studentů zde pracovat. Motivací pro psaní této práce byla má praxe v dětském domově se školou, která mě zaujala a změnila můj pohled na tuto cílovou skupinu. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část pojednává o různých tématech. Prvním ústředním tématem je motivace a motiv. Toto téma je dále rozpracováno na motivaci lidského jednání a motivaci lidí v sociální oblasti. Další rozsáhlou částí je téma sociální práce. Sociální práce je rozpracována ještě na sociální práci v dětském domově se školou, osobní a profesní předpoklady sociálního pracovníka a také etický kodex sociálních pracovníků v České republice. Posledním hlavním tématem teoretické části je problematika dětského domova se školou. Ten je dále rozčleněn na multidisciplinární tým v dětském domově se školou, dále na jeho klienty a také na legislativní rámec v dětském domově se školou.

V praktické části se již zabývám pouze výzkumem. Stanovuji si výzkumné téma a cíl výzkumu. Cílem mé diplomové práce je zjistit zájem studentů bakalářského i magisterského studijního oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii, o práci v dětském domově se školou. Výzkumná otázka je následující: Jak souvisí zájem studentů Pražské vysoké školy psychosociálních studií se zvolenou cílovou skupinou v dětském domově se školou. Před výzkumem jsem si stanovila tři hypotézy. Využita je v této diplomové práci metoda dotazníkového šetření. V poslední části práce interpretuji výsledky výzkumu.

Teoretická část

1 Motivace a motiv

Tato práce je zaměřena na téma motivace studentů k výkonu profese. Vysvětlení pojmu motivace a s tím souvisejícího pojmu motiv je proto zásadní. Jednoznačné vysvětlení není, uvádím zde proto vyjádření více autorů.

Motivace z latinského *moveo*, neboli hýbat je v psychologii spojena s otázkou, proč se člověk chová právě tímto způsobem, co ho k tomu vede, co svým chováním sleduje a čeho chce dosáhnout. Motivace je proces, který vede k určité aktivaci organismu v podobě hybných sil určitého zaměření a intenzity. Stav motivace je provázen napětím, to je přímo úměrné intenzitě motivačních sil. Motivace tvoří souhrn hybných sil neboli motivů, a proto motiv jako právě působící síla vzbuzuje, udržuje a také dává směr chování. Proces motivace vzniká vždy jako výsledek interakce vnitřních, a i vnějších podmínek. V chování se projevuje více motivů, mohou se doplňovat nebo být rozporné. Motivaci si člověk nemusí vždy uvědomovat (Gillernová, 2000).

Homola (1972) tvrdí, že problémy motivace jsou staré jako lidstvo samo. Lidé vždy chtěli vědět jaké jsou důvody nejen jejich vlastního chování, ale i chování druhých. Zajímalo je ale také, jak si vysvětlit jednání sebe samých, ale i druhých lidí. Naše vysvětlení jsou ale nepřesná a strohá. Máme nějaký předpoklad, jak se budou druzí chovat, ale opak je pravdou a jejich chování je úplně opačné než naše představy. My totiž nejsme ani schopni analyzovat svůj vlastní postup a odpovědět si na otázku, proč jsme jednali, zrovna tím způsobem, jakým jsme jednali. Chování člověka, to jsou všechny způsoby a formy, kterými se projevuje v nejrůznějších činnostech a situacích. Jednání je užším pojmem a je charakterizováno tím, že jedinec ví, jak jedná a proč jedná tak či onak. Označujeme jím tu lidskou činnost, která má vědomě cílový ráz. Pokud budeme analyzovat jakoukoliv činnost člověka, dostaneme se k momentům, které ji určují a nezáleží na tom, zda se jedná o chování nebo konkrétní projev. To je právě problematikou motivace.

Slovo motivace je odvozené od latinského slova – *movere*, které znamená hýbat, pohybovat. Motivace je obecným označením pro všechny podněty vedoucí k chování (Homola, 1972).

Obecně se pojem motivace vztahuje na vnitřní aktivaci – na vzbuzování aktivity organismu, na jeho energizování a také na regulaci jeho chování, na jeho zaměřování určitým směrem (Homola, 1972).

Téma motivace úzce souvisí s tím, jak chápeme nebo chceme chápat osobnost.

Pro pochopení osobnosti není možné se vyhnout problematice motivace. Nemůžeme poznat a hodnotit chování jedince, aniž bychom brali na vědomí motivační aspekty. Všechny motivy je třeba chápat ve vztahu k celku osobnosti a jejím vztahům k vnějšímu prostředí. Různí jedinci mohou při různých příležitostech vykazovat různé chování a také podobné motivy mohou vyvolat odlišné chování. Pro každého z nás je charakteristický určitý relativně stálý soubor motivů – obvykle se označuje jako motivační systém osobnosti. Motivační systém osobnosti se vyvíjí během života jedince a není zcela konzistentní. Motivační systém se pomaleji či rychleji mění a ovlivňuje psychické procesy osobnosti – ty zpětně působí na něj. Sociální prostředí ovlivňuje soubory našich motivů a má vliv také na relativní sílu jednotlivých motivů, ale i motivačních komplexů v našem motivačním systému (Homola, 1972).

Na základní pojetí motivace existují dva názory.

Podle toho, jaké aspekty vyzdvihujeme do popředí jsou na pojetí motivace různé názory. Dvě protichůdná obecná pojetí definují motivaci takto. Jedno ji zabsolutňuje, považuje motivy za skutečné příčiny našeho jednání a chování. Druhé hledisko popírá motivaci vůbec, jak něco, co není pro vysvětlení lidského chování nutné (Homola, 1972).

Motivace disponuje také fyziologickými základy, o kterých pojednává autor Homola.

Motivy aktivizují organismus, vyvolávají a řídí pohyb uvolňováním energie uvnitř tkání. Chemická energie z potravy je základním zdrojem energie organismu, uvolňování této energie umožňuje pohyb. Z fyzikálního hlediska je motivace procesem vzbuzování, udržování a také regulování lidského chování transformacemi energie uvnitř tkání organismu (Homola, 1972).

Kromě motivace je potřeba se věnovat i problematice motivu. Vysvětlení nabízí následující pojetí od více autorů.

Na rozdíl od motivace, na kterou jsou vcelku shodné názory, se pojetí motivu značně odlišuje. Motiv označuje určitého vnitřního činitele, který vzbuzuje a řídí – nebo řídí – chování. Motiv dostával širší nebo užší význam – například: instinkt, „drive“, postoj, hodnota, cíl, potřeba, podle toho, jestli se ztotožňoval s určitým druhem podnětů nebo pokud se ho používalo jako obecného rodového označení. Motiv je možné definovat jako označení určitých vnitřních podmínek, které vzbuzují a také udržují aktivitu člověka a určují, že se chová určitým způsobem (Homola, 1972).

Homola (1972) rozděluje motivy dle vzniku, podle orientace, podle znaménka, podle intenzity a podle stupně vědomí. Potřeby a cíle jsou základem každého motivu. Potřeby jsou prvotní síly, které uvádějí do pohybu chování jedince a udržují je na přiměřené úrovni. Pozitivní síly představují směřování k tomu, co člověk chce, ale i existují i negativní síly, které jsou spojené s tím, čemu se snaží vyhnout. Pro toto zaměření existují buď subjektivní nebo také objektivní důvody.

Každá realizace potřeby směřuje prostřednictvím nějaké činnosti k určitému cíli. Variabilita nejen potřeb, ale i jednání se projevuje v tom, že podobné jednání může odrážet nejen podobné, ale i velmi rozdílné potřeby a motivy. Je potřeba si uvědomit, že i realizace potřeb a jejich uspokojování podléhá neustálým změnám. Tyto změny jsou určovány v podstatné míře společenskými okolnostmi a individuální zkušeností (Janoušek, 1988).

Subjekt se rozděluje na motivy – to, co jej uvádí do pohybu a co zároveň rozhoduje o směru a síle jeho aktivity a také se rozděluje na kompetence (inteligence, paměť, schopnost koncentrace pozornosti, kreativita...). *Motiv* bývá v přirozeném jazyce chápán obdobně jako slovo *důvod*. Obecnější vysvětlení nabízí autor následující: motiv je jakýkoliv vnitřní činitel, který člověka nebo jiný organismus vede k aktivitě. V podobném smyslu jako slovo *motiv* užíváme také slovo *potřeba* (Říčan, 2005).

Motivem rozumíme činitel, který působí v dané chvíli, nebo také trvalou vlastnost daného člověka, která je u některých lidí silná a projevuje se v určitých situacích. Cíl je něco k čemu pohyb směřuje, tímto cílem je právě dosažení situace, kdy bude uspokojen motiv právě působící. Uspokojení nejčastěji znamená to, že bude přítomný určitý předmět, který bude subjektu k dispozici, aby s ním mohl naložit způsobem, který mu vyhovuje. Z tohoto vyplývá, že žádoucí předmět je pro nás hodnotou.

Předměty, které nám poskytují uspokojení mohou být:

- lidé, se kterými žijeme,
- věci denní potřeby,
- instituce, se kterými máme něco činit,
- myšlenky, principy, schopnosti atd. (Říčan, 2005).

K předmětům zaujímáme kladné nebo záporné postoje, podle toho, v jakém vztahu jsou k našim motivům. Právě tyto postoje bývají složité a rozporné. Pohyb k cíli závisí jak na motivaci, tak i na kompetencích. Nicméně ani sebesilnější motivy nestačí k tomu, aby člověk dosáhl cíle. Pokud mu chybí potřebné schopnosti a současně ani sebelepší kompetence nestačí k tomu, aby se pustil do akce a vytrval, pokud je jeho motivace nulová. Síla motivu v daném okamžiku je ovlivněna hlavně těmito faktory: vnitřní stav subjektu, přítomnost a povaha pobídky, individuální dispozice (Říčan, 2005).

S tématem motivace souvisí i vůle, jak uvádí autorky Vacínová a Langová.

Vůle = psychický proces, kterým člověk rozhoduje o svých činnostech, aby i s překonáváním překážek dosáhl cíl a splnil výkon, který si předem zvolil. Výkon, tedy jednání a chování se uskutečňuje díky psychické funkci – vůli. Volní úsilí se projevuje individuálním způsobem při každé prováděné činnosti.

Každá úmyslná činnost má svoji motivaci, která vyvolává volní úsilí nezbytné k tomu, aby byl výkon uskutečněn. Tomuto úsilí se staví do cesty překážky a je potřeba, aby vůle byla velmi silná, aby tyto překážky překonala. Silnou motivací k činnosti může být například potřeba být zaměstnán a vydělávat na svou obživu. Vlastnosti vůle: cílevědomost, rozhodnost, sebeovládání, vytrvalost, samostatnost, iniciativa (Vacínová a Langová, 2011).

Autor Janoušek se zaměřuje na motivaci, ale v kontextu sociální psychologie.

Motivace z hlediska kontextu sociální psychologie patří mezi základní a velmi důležité problémy hlavně proto, že se zabývá takovými otázkami, které pomáhají vysvětlovat příčiny a směr sociálního chování jednotlivců.

Naše poznání sociální interakce lidí by bylo neúplné a také jednostranné, pokud bychom neidentifikovali zdroje společenské aktivity, bez poznání příčin jejího směru a zaměření. Odhalením příčin sociálního projevu člověka je možné nejen komplexněji posoudit kvalitu osobnosti, její hodnotovou orientaci, ale i přiměřeněji usměrňovat jedince k žádoucím cílům na jeho životní cestě. Z hlediska právě sociální psychologie se motivační činitelé účastní v různých podobách na téměř všech jejích problémech. Prakticky každý výraznější úspěch v učení, v konkrétním chování, je provázen i přiměřenou úrovní motivace. Mnohé neúspěchy v životě člověka i jeho společenské selhání jsou způsobeny nepřiměřenou motivací – ať jde o motivaci příliš nízkou nebo nepřiměřeně vysokou (Janoušek, 1988).

V předchozí kapitole jsme si vysvětlili obecně k tématu motivace a motiv. Nyní se budeme zabývat konkrétně tím, co lidi motivuje k jednání.

1.1 Motivace lidského jednání

V této podkapitole vysvětluji, jaké jsou základní zdroje, které nás k jednání motivují. Tyto zdroje jsou níže popsány dle autorek Gillernové a Buchtové. Dále se v této podkapitole věnuji i tématu motivů pracovní spokojenosti, překážkám bránícím optimální pracovní motivaci a posledním dílčím tématem je motivace k pracovní činnosti. Mezi základní zdroje motivace patří: potřeby, postoje – zájmy a hodnoty (Buchtová, 2002).

Potřeba je základní druh motivu. Je to subjektivně pociťovaný nedostatek něčeho nezbytného pro život. Vznik potřeby je provázen nepříjemnými emočními stavy. Potřeby se nejčastěji dělí na primární a sekundární. K nejznámější klasifikaci patří koncepce A. H. Maslowa: fyziologické potřeby, potřeba bezpečí, potřeba sounáležitosti a lásky, potřeba uznání, potřeba seberealizace (Gillernová, 2000).

Postoj je získaná motivační dispozice. Je to na zkušenosti založená tendence chovat se určitým způsobem vůči objektům, jevům, situacím a lidem. Postoj se skládá ze tří složek: kognitivní, emocionální a konativní. Intenzita postoje se pohybuje od extrémně kladných, přes neutrální až k extrémně záporným postojům.

Postoj, jako naučená motivační dispozice se utváří na základě individuální zkušenosti, ale také pod vlivem kulturního a sociálního prostředí. Původně se předpokládalo těsný vztah mezi postojem a chováním, pozdější výzkumy ale ukázaly, že tento vztah je mnohem volnější. Člověk si vytváří více postojů k nejrůznějším objektům – v tomto systému jsou některé postoje pro něj důležitější, jiné méně důležité. Významná složka charakteristiky osobnosti je poznání pro jedince podstatných postojů. Postoje jsou relativně stálé a odolné proti změně. Změny mohou probíhat ve směru zvýšení intenzity, snížení intenzity nebo ve zcela protikladném směru (Gillernová, 2000).

Zájem je druh motivu, nějaká získaná motivační dispozice. Vyjadřuje zaměření člověka na předmět, děj, jev, ideje a podněcuje k nějaké činnosti. Zájem, jako motivační síla vede k vyhledávání těch předmětů, s nimiž spojená činnost vede k uspokojování daného motivu. Zájmy vznikají často spontánně v nějaké situaci, mohou rychle odeznít, ale mohou se stát trvalejšími. Důležitou charakteristiku osobnosti tvoří rozsah a intenzita zájmu (Gillernová, 2000).

Hodnoty jsou dle Buchtové (2002) důležitým činitelem motivačního zaměření osobnosti a uplatňují se jako regulátor lidského chování. Hodnoty:

- jsou zprostředkovány socializačním procesem a v životě dospělého člověka jsou relativně stabilními složkami osobnosti.
- jsou normativní – jsou průsečíkem hodnot jedince a společnosti.
- mají centrální postavení ve struktuře osobnosti.
- jsou primárně determinovány emocionálně.
- mají selektivní funkci ve vnímání a také poznávání světa.
- usměrňují lidské chování.

V následující části se autorka Buchtová věnuje tématu motivů pracovní spokojenosti.

Pracovní spokojenost je všeobecně chápána jako důsledek dobrého zajištění pracovních podmínek. Zahrnuje vztah pracovníka k pracovnímu zařazení a k profesi, dále k pracovnímu prostředí, k pracovišti a firmě a také k pracovní skupině (Buchtová, 2002).

Zvýšení pracovní spokojenosti lze dle Buchtové (2002) docílit zajištěním tří základních podmínek:

1. Pracovník má mít takový přehled o výsledcích práce, aby mohl posoudit hodnotu dosaženého výsledku, a to podle měřítek vlastního hodnotového standardu.
2. Pracovník má prožívat odpovědnost za výsledky své práce.
3. Pracovník také musí chápat svou práci jako významnou.

Tyto psychologické předpoklady pracovní spokojenosti nejsou zvnějšku přímo přístupné a nejsou také přímo měnitelné. Mladá generace pracovníků po celém světě prosazuje větší potřebu samostatně si organizovat a kontrolovat svou práci, také uplatňovat iniciativu, přejímat odpovědnost a respektovat vedoucího spíše v roli usměrňovatele, učitele nebo rádce (Buchtová, 2002).

Existují ale i překážky, které brání optimální pracovní motivaci. Právě na ně se zaměřuje autorka Buchtová.

Ani pádem totalitního systému se zcela nepodařilo odstranit některé z překážek, které brzdí plný rozvoj člověka v pracovním procesu. Překážky v rozvíjení humanisticky orientované pracovní motivace můžeme vidět ve třech základních deformacích. Je to chybné pojetí kolektivismu, deformované pojetí autority a situační etika (Buchtová, 2002).

Autor Homola níže pojednává o motivaci k pracovní činnosti.

Práce je přirozenou činností člověka, která je zpětně ovlivňována celou řadou motivů. V minulosti se vycházelo spíš z toho, že člověk je k práci nucen, aby uhájil svou existenci. Je potřeba rozlišit, zda jediným posláním práce je udržovat existenci – zda motivace práce vychází pouze z biologických potřeb člověka, anebo zda je práce motivována i jinak (Homola, 1972).

Homola (1972) říká, že práce jako základní činnost člověka musí uspokojovat řadu speciálně lidských potřeb, pokud má mít místo, které jí právem náleží, a to jak v životě společnosti, tak i každého jedince. Toto základní postavení – pokud jde o motivaci, má práce i proto, že vyplňuje jak kvantitativně, tak kvalitativně rozhodující část lidského života. Také se ještě setkáváme s názory, že základní motivy pracovní činnosti člověka jsou jen ekonomické.

Důkazy, že jako motivy pracovní činnosti nepůsobí jen základní ekonomické potřeby:

- Lidé pracují, i když to není finančně zapotřebí.
- Mnozí pracovníci odmítají přejít na lépe placenou práci, protože se jim z jiných důvodů nelíbí.
- Větší část pracujících má svou práci ráda.
- Pracovníci pracují mnohem lépe, pokud cítí, že jejich práce je spojkou mezi nimi a společností.
- Špatné pracovní podmínky nemusí prakticky působit na morálku pracovníka a na jeho postoj k práci. Naproti tomu i při dobrých podmínkách dochází ke špatné pracovní morálce.

Otázka, zda lze nebo nelze někoho „motivovat“ k práci není správně položena. Motivace není jednoduchým následkem toho, co například udělá vedoucí pracovník. Lidi nelze motivovat v tomto smyslu, protože motivy jsou vnitřní pohnutky našeho jednání, i když ale mohou vznikat a působit pod vlivem vnějších podmínek. Pracovník se tedy motivuje sám a problémem je, jak uspořádat komplex vnějších vlivů, tak, aby se určité motivy povzbudily, jiné zase zeslabily a aby se vytvořily jisté soubory motivů pro určité situace. Motivovat lidi tedy znamená změnit signály, které dostávají zvnějšku, aby viděli svět jinak (Homola, 1972).

V této podkapitole jsem se zabývala obecně motivací k lidskému jednání a chování. V následující podkapitole se zaměřuji také na motivaci lidí, ale v sociální oblasti.

1.2 Motivace lidí v sociální oblasti

Každý z nás, ať už pracuje v jakékoli oblasti, nejenom v sociální, má určité základní psychické i psychosociální potřeby. Jedna z výčtu těchto potřeb souvisí se sociální oblasti víc než jiná. Je to potřeba sociálních kontaktů, potřeba k někomu, respektive někam patřit, a s ním související altruismus. Právě o tomto pojednává začátek následující podkapitoly. Dále se v ní věnuji už i konkrétně motivaci sociálních pracovníků k výkonu této profese.

Psychické i psychosociální potřeby se rozvíjí na vrozeném základě, ale jejich vývoj je stimulován a dále modifikován působením vnějšího prostředí – sociálními vlivy. Obsah těchto motivů i způsob jejich uspokojování bývá rozmanitý. Závisí na hodnotách a normách dané společnosti. Psychické potřeby se dělí do několika okruhů:

- *Potřeba bezpečí* je v psychosociálním obsahu uspokojována dobrými a stabilními vztahy s lidmi, představujícími zdroj citové jistoty a bezpečí.
- *Potřeba stimulace* má svou fyziologickou a psychickou složku. Základ je vrozený, ale může se dále různým způsobem rozvíjet – ovlivňuje ji i učení.

Každý člověk potřebuje, aby na něj působilo určité množství různých podnětů určité intenzity, které by udržely právě optimální úroveň jeho psychofyziologické aktivace.

- *Potřeba poznání světa*, jeho materiální, ale i sociální složky – lidské společnosti. Nejvýznamnější součástí této potřeby je potřeba přiměřené orientace a pochopení základních zákonitostí. Patří sem také sklon k veškerému poznávání, zvědavost, potřeba učení a adaptace na danou situaci, která z něho vyplývá.
- *Potřeba seberealizace a rozvoje vlastních předpokladů, dosažení něčeho a sebepotvrzení, které z něho vyplývá*. Potřebu seberealizace lze ve společnosti uspokojovat různým způsobem: dobrým výkonem, prostřednictvím sociální pozice, úspěšností v určité roli, pozitivním hodnocením a prestiží, kterou přináší. Potřeba seberealizace má do značné míry sociální charakter, protože veškeré projevy mají relativní hodnotu, jsou porovnávány s výkony a chováním jiných lidí.
- *Potřeba smyslu vlastní existence* se projevuje tak, že má člověk potřebu dát svému životu určitý základní smysl, který by koordinoval veškeré motivační tendence, a to v jednom základním směru a integroval by veškerou jeho životní aktivitu nejenom ve vztahu k minulosti, ale i pro budoucí směřování.
- *Potřeba sociálních kontaktů, potřeba k někomu, respektive někam patřit*. Kontakty s lidmi nám slouží nejenom jako nějaký zdroj jistoty a bezpečí, ale jsou i zdrojem specifické zkušenosti. Ve vztahu s lidmi se uplatňují základní tendence, které jsou různé: člověk nad nimi potřebuje dominovat, vládnout jim, ale zároveň se nechat vést, pečovat o ně, patřit do určitých sociálních skupin, spolupracovat a navazovat vztahy různé kvality. Právě v této potřebě se odrážejí základní motivační tendence: dominance – submise, hostilita – láska, egocentrismus – altruismus, autonomie – sounáležení (Vágnerová, 2004).

Altruismus neboli potřeba pomáhat, starat se o své bližní, je z hlediska křesťanské morálky vysoce ceněna. Tato tendence má vrozený základ, není jen naučená. Člověk se musí chovat altruisticky, aby nebyl ze společnosti vypuzen. Společnost ho k této tendenci různým způsobem nutí. Altruismus je složitější motivační tendencí, protože člověk nevyužívá společnost jenom jako prostředek k přežití, ale potřebuje být s lidmi v dobrých vztazích. Potřebuje, aby ho akceptovali a tím mu i potvrzovali jeho vlastní hodnotu. Člověk je motivován žít v okruhu blízkých lidí, s nimiž by mohl mít klidné a neohrožující vztahy a také potřebuje lidi, kteří by se k němu chovali altruisticky. Altruismus je spojen i se ziskem, protože v dlouhodobých vztazích mohou být uspokojeni buď všichni nebo nikdo. Ohleduplné chování je tedy výhodné, protože přináší zisk na různé úrovni. Jakékoli altruistické chování přináší uspokojení ve formě buď reálného nebo představovaného, symbolického sociálního ocenění. Altruistické chování se rozvíjí na základě určitého sociálního tlaku. Podmínkou vzniku altruistického chování je uvědomění bezmocnosti, nebo také slabosti či strádání jiného člověka. Altruismus je vzbuzován takovými projevy, které jsou vzdáleny od normy a kde je zjevná bezmoc postižených. Altruismus je symbolické potlačování pocitu vlastního ohrožení. Podmínkou ochoty k altruismu je také stav subjektivní pohody a uspokojení. Protože pokud někdo sám zásadnějším způsobem strádá, ztrácí schopnost zabývat se utrpením druhých a zaměřuje se v rámci pudu sebezáchovy na svoje vlastní přežití. (Vágnerová, 2004).

V lidském životě se objevuje celá řada nejrůznějších motivů, ale po určité době dojde k jejich diferenciaci a hierarchizaci. Motivy vytvářejí určité komplexy, ty člověka stimulují jednat za určitých okolností nějakým, pro něj typickým způsobem. Toto se děje pod vlivem učení: na základě získávání osobních zkušeností a přejímáním hotových motivačních vzorců (Vágnerová, 2004).

O tom, co motivuje sociální pracovníky pojednává autorka Faltisová.

Na profesní kompetence sociálních pracovníků jsou kladeny vysoké nároky. Jejich práce je obtížná, finančně podhodnocená, spojená s minimální společenskou prestiží ve srovnání s vysokoškolsky vzdělanými odborníky z jiných oborů. Důvod, proč se člověk rozhodne pro sociální práci, je ve většině případů spojen s ušlechtilými ideály. Jedinec, který je prosociálně založený touží pomáhat druhým, přispět ke zvýšení kvality života ohrožených jedinců. Mnohdy má i osobní zkušenost se sociálními riziky nebo s péčí o potřebného ve své rodině či blízkém okolí. Vstup do praxe ale rozplyne ideály a člověk se smiřuje s realitou, a ne každý to dokáže. Důvod, proč někteří sociální pracovníci setrvávají v této obtížné profesi dlouhá léta, a někteří to nevydrží, vysvětluje fenomén motivace.

Silně motivující je pro sociální pracovníky právě smysluplnost této pomáhající profese. Aby ale byla smysluplnost profese pro člověka motivací k jejímu výkonu, je potřebné, aby jedinec disponoval určitým morálním kreditem. Pokroky klientů jsou pro sociální pracovníky také motivující. Přesto, že je úspěchů v sociální práci mnoho, musí se sociální pracovník umět vyrovnat i s neúspěchy. Navzdory vynaloženému úsilí, které je věnované řešení náročné klientovi situace, nemusí vždy dojít ke zdárnému konci, protože konečné rozhodnutí je vždy na klientovi. Záleží tedy na tom, jak je sociální pracovník schopný vidět i drobné změny a radovat se z nich. Vděk klientů a ocenění ze strany zaměstnavatele či společnosti, je pro sociální pracovníky také motivací. Společenská prestiž této profese je stále ještě neodpovídající, mnoho lidí se domnívá, že sociální práci může dělat každý. V neposlední řadě je motivací k výkonu profese i výše finančního ohodnocení, protože i altruistický sociální pracovník musí uspokojovat své základní životní potřeby a žít také rodinu.

Obsah motivace sociálních pracovníků je proměnlivý v závislosti na mnoho vnitřních, ale i vnějších faktorech, jde o důležitou determinantu míry angažovanosti sociálního pracovníka a také jeho schopnosti a ochoty zůstat v této pozici navzdory všem různým překážkám. S ohledem na kvalitu poskytování sociálních služeb považuje autorka za vhodné podporovat motivaci sociálních pracovníků a minimalizovat demotivující faktory jejich práce (Faltisová, 2021).

Motivace a motivy k výkonu práce sociálního pracovníka shrnuje autorka Barkasi.

To, co motivuje k práci sociálního pracovníka může být různé. Nejdůležitější ale je, aby sociální pracovník vykonával své povolání jako poslání, protože v této profesi je hlavní úlohou pomáhat těm, kteří to potřebují. Klienti se nacházejí v těžkých životních situacích, často si neumí sami pomoci nebo to ani nedokážou. Právě z tohoto důvodu by měla být práce sociálního pracovníka motivována tím, chtějí pomáhat. Jeho osobnost by se měla vyznačovat prosociálností a ideální by bylo, pokud by v osobnosti sociálního pracovníka nechyběl altruismus. Právě prosociálnost a prosociální chování vychází z vnitřní motivace, když má sociální pracovník pocit, že pomohl, a to ho uspokojuje. Motivace k jeho práci může také pramenit z vnější motivace – odměny, pochvaly nebo povýšení v práci. To vše může příznivě ovlivňovat jeho práci a může to mít pozitivní vliv na jeho výkon (Barkasi, 2018/2019).

2 Sociální práce

Žijeme ve společnosti, která je tvořená nejen jednotlivci, ale i skupinami lidí. Každý člověk je ve společnosti osobitým i individuálním objektem. Potřebuje pro svůj život určitý pocit sociálně-humánní jistoty, od narození až po staří. Základním principem společnosti, který nemůže nikdo zpochybnit je právo člověka na důstojný život – od narození až po smrt (Laca, 2021).

Sociální práce má své kořeny v religiozitě a filantropickém pojetí jednotlivých etap svého rozvoje. Tomu nasvědčuje její autentičnost a humánnost k lidskému jedinci, člověku, který je společenskou bytostí (Laca, 2021).

Vývoj, který směřoval k modernímu pojetí sociální práce měl hodně podob. Začínalo to formami dobrovolné společenské soudržnosti a přirozené ochoty k vzájemné pomoci. V rámci tohoto vývoje překonal samotný pojem solidarita několik významných proměn. Síly a vlivy konkrétní doby často významně ovlivnily charakter sociální práce a s tím i její celkovou podobu. Různé formy solidarity, vztahy k sobě a k druhým byly v minulosti neoddelitelnou součástí náboženství a morálky – do dob průmyslové revoluce. Náboženství také významně ovlivňovalo právo, sociální politiku a spravedlivost, které se od něho odvíjí. Tento vliv měl za následek vývoj, ale také formování sociální práce. Ovlivnění sociální práce jako profese můžeme najít v historii ovlivněné sociálním a pracovním hnutím v souvislosti s industrializací (Laca, 2021).

Sociální práce v té formě, jak ji známe a chápeme dnes se vyvinula hlavně v 19. a 20. století. Všechny teoretické a metodické koncepty mají své kořeny právě v této době (Navrátil, 2001).

V 18. a 19. století byly jak v českých zemích, tak i na území jiných států formy i obsahy sociální práce velmi rozmanité. Rozmanitost plynula z toho, že sociální práci poskytovaly různé subjekty, které uplatňovaly rozdílné přístupy. Sociální pomoc byla do 19. století poskytována převážně rodinou, sousedy, obcí, za pomoci církevní charity, v pracovních domech a také prostřednictvím chudinských zákonů (Navrátil, 2001).

Stát, ale i dobrovolné organizace začaly budovat rozmanité instituce pro problémové skupiny lidí. Právě ty jsou chápány jako příčina různých sociálních problémů. Vznikaly pracovní domy, azylové domy, špitály, sirotčince atd. Při rozboru dobových pramenů můžeme odhalit dva protichůdné motivy, které jsou v takovém pozadí rozvoje institucí sociální práce právě v 19. století. Na jedné straně významnou silou, která motivovala k pomoci byl soucit a snaha pomoci řešit problémy trpících lidí. Na druhé straně byl silou strach z ničivé síly sociálních problémů (Navrátil, 2001).

Pojem sociální práce byl poprvé použitý v období, které se nazývalo období postgraduální společnosti na označení veřejného programu zakládajícího „Cech sociální práce“. Označení jako povolání pochází z feministického hnutí. Sociální ženská škola vzdělávala v Berlíně pod vedením Alice Salomonové opatrovatelky pro oblast sociální práce – nazývaly se sociální pracovnice. Sociální práce patří do skupiny sociálních věd. Z vývojového hlediska se řadí k poměrně mladým vědním oborům. Na určitém stupni vývoje sociálního, filozofického, ekonomického a společenského myšlení vzniká sociální práce jako interdisciplinární vědní obor. Sociální práce ve smyslu sociální pomoci má kořeny už v počátcích lidstva (Laca, 2021).

Sociální práce je obor orientovaný na řešení lidských problémů. Hraničí tedy s řadou akademických i praktických disciplín, které se zabývají životem člověka. Sociální práce mezi těmito disciplínami zaujímá samostatné postavení, a to i přes to, že s řadou z nich sdílí některé poznatky a postupy. Odlíšení sociální práce od jiných oborů je v tom, že klade důraz na sociální fungování klienta. Sociální pracovník pohlíží na člověka jako na bytost, která existuje v prostředí a musí zvládat jeho nároky. Úkolem sociálního pracovníka je podpora klientova sociálního fungování (pomoc při obnově či získání takových dovedností, informací atp.), které klientovi umožní zvládat požadavky prostředí, anebo naopak ovlivňovat ty nároky prostředí, které jsou nadměrné anebo jinak problematické. Pravděpodobně nejvýznamnější oporou pro sociální práci jsou tyto obory: sociologie, psychologie, psychiatrie, pedagogika a právní vědy (Navrátil, 2001).

Jednotná definice sociální práce neexistuje, z toho důvodu níže uvádím pojetí od dvou autorů.

Matoušek (2001) definuje sociální práci jako společenskovední disciplínu i oblast praktické činnosti. Cílem je odhalování, vysvětlování, zmírňování a řešení sociálních problémů – například: chudoba, zanedbávání výchovy dětí, diskriminace určitých skupin, delikvence mládeže, nezaměstnanosti. Sociální práce se opírá o rámec společenské solidarity ale i o ideál naplňování individuálního lidského potenciálu. Dosáhnout způsobilosti k sociálnímu uplatnění nebo tuto způsobilost získat zpět, právě k tomu pomáhají sociální pracovníci jak jednotlivcům, rodinám, skupinám, ale i komunitám. Také pomáhají vytvářet pro jejich uplatnění příznivé společenské podmínky. U těch klientů, kteří se již společensky uplatnit nemohou, tak sociální práce podporuje co nejdůstojnější způsob života.

Sociální práce je jak vědní obor, tak i profese. O sociální práci jako vědním oboru se hovoří přibližně od roku 1900. V této době vznikly první školy, z nichž některé fungují dodnes, například Newyorská filantropická škola, která byla založená roku 1898 – dnešní škola sociální práce Kolumbijské univerzity v USA. Sociální práce je dnes označována pojmem pomáhající profese a provází lidstvo v podstatě od nepaměti. Sociální práce zasahuje téměř do všech sfér lidských činností. V dnešní době je to péče o děti, dospělé, důchodce, týrané, zdravotně znevýhodněné, nezaměstnané, sociálně vyloučené, závislé, nevzdělané, oběti zločinů a katastrof a mnoho dalších.

Sociální práce se realizuje v různých formách od práce s jednotlivcem, přes práci se skupinami a komunitami až po školní a firemní sociální práci. Tento obor má spoustu podob a cílových skupin, tudíž má možnost působit nejen ve státní správě, samosprávě, soukromé sféře, ale hlavně i v neziskových organizacích. Právě neziskové organizace mají svou společenskou úlohu a zodpovědnost (Laca, 2021).

Sociální práce patří ke klíčovým prvkům dlouhodobé péče. Sociální pracovník provádí sociální šetření, zajišťuje agendu sociální pomoci, poskytují sociální poradenství. Sociální pracovníci mají obvykle jen dílčí informace o zdravotnické problematice. Role sociálních pracovníků pro zkvalitňování života klientů a pro jeho animaci je významná. Sociální pracovníci působí především na sociálních odborech úřadů, ve zdravotnických a sociálních ústavech, přímo v terénu (Zdeněk Kalvach et al., 2014).

Sociální práce má dle autorky Levické své tři nejdůležitější cíle, které jsou zmíněné níže.

Dle autorky Levické (2002, dle Laca, 2021) praxe ukazuje, že k nejdůležitějším cílům sociální práce patří tyto následující tři body:

1. Pomáhat jednotlivcům, komunitám ale i skupinám jmenovat a řešit – nebo alespoň minimalizovat problémy, které vznikají z poruchy rovnováhy mezi klientem a okolím.
2. Ukazovat na potencionální oblasti, ve kterých může dojít k poruchám rovnováhy mezi individualitou anebo skupinou a prostředím. To vše s cílem předcházet vzniku nerovnováhy.
3. Objevovat, ukazovat a rozvíjet u jednotlivce, skupiny nebo společnosti maximálně možnou míru potenciálu.

Sociální práce disponuje určitou teorií, dle které se sociální pracovníci řídí, proto ví, co se má dělat a z jakého důvodu.

V sociální práci se běžně setkáváme s využitím teorií, které vzešly z jiného oboru. Originalita teoretické výbavy sociálních pracovníků spočívá ve zvláštním způsobu jejího užití. V sociální práci dochází na teoretické, ale i na praktické úrovni k dotváření teorií, a to z toho důvodu, aby umožňovaly vnímat člověka jako celistvou bytost, která je zakotvená v prostředí. Sociální práce se vyznačuje zvláštní schopností integrovat, a i využívat různorodé poznatky ve snaze uzpůsobit je tak, aby na jejich základě bylo možné pomáhat lidem při podpoře jejich sociálního fungování (Navrátil, 2001).

Sociální práce je hlavně prací s lidmi. Zahrnuje proto práci s různými typy klientů. Matoušek uvádí následujících 6 typů klientů a subjektů, se kterými se může sociální pracovník v práci setkat.

Matoušek (2008) uvádí, že sociální pracovník pracuje:

- s klienty, s jejich rodinami;
- s přirozenými skupinami – např. party mládeže;
- s uměle vytvořenými skupinami – např. školní třídy;
- s organizacemi;
- s místními komunitami;
- jako expert i při přípravě některých zákonů a vyhlášek.

Jiné pojetí těch, se kterými sociální pracovník pracuje, je z hlediska metodologického. Definován je níže nejen předmět, ale i objekt sociální práce.

Z metodologického hlediska je předmětem zájmu sociální práce jednatel či skupina, komunita ve své každodenní vzájemné interakci. Sociální práce zjišťuje příčiny, proč jednotlivci nebo skupiny selhávají a hledá možnosti řešení vzniklých životních kolizí. Předmětem jsou konkrétní sociální jevy, které nejsou v „normalitě“ podle právních, společenských a kulturních norem společnosti, a nebo se pro jednotlivce, skupinu či společnost stávají problémovými a vyvolávají potřebu sociální intervence. Předmětem jsou problémy, kterými se sociální práce zabývá, teoreticky je objasňuje a prakticky řeší nebo zmírňuje. Objektem sociální práce je jednatel, rodina, skupina či komunita, která se ocitla v sociální kolizi. Pro zjednodušení komunikace se využívá termín – klient. Pojem klient = jakákoliv ze zúčastněných stran, která v důsledku reálné sociální situace potřebuje různý stupeň sociální pomoci (Laca, 2021).

I sociální práce má svou teorii, a to z toho důvodu, že sociální práce je také vědní disciplínou.

Samotný termín teorie = soubor tvrzení o předmětu výzkumu, které považujeme v dané etapě poznání za pravdivé. Je vyžadováno, aby teorie nebyla v rozporu se současnými zkušenostmi a výsledky experimentů, a byla také vnitřně konzistentní. Teorie je také zevšeobecnění zkušeností z konkrétní praxe. Teorie také často předpovídá vlastnosti a jevy, které ještě nebyly v čase formulování teorie prakticky pozorovatelné. Pokud se takovéto předpovědi potvrdí, značí to silný důkaz o pravdivosti dané teorie. Pokud se předpověď nepotvrdí, daná teorie je falzifikovaná – musí se přeformulovat anebo musí vzniknout nová teorie (Laca, 2021).

2.1 Sociální práce v dětském domově se školou

V předchozí kapitole jsme se věnovali sociální práci, která má však své působení i v dětském domově se školou. Pojednání o tom, co a pro koho je dětský domov se školou je uvedeno níže.

Dětský domov se školou je určen do ukončení povinné školní docházky zpravidla pro děti ve věku od šesti let. Tyto děti mají buď závažné poruchy chování nebo potřebují vzhledem ke své přechodné nebo trvalé duševní poruše odpovídající výchovně léčebnou péči. Povinnou školní docházku vykonávají tyto děti v rámci dětského domova se školou, pouze pokud svým chováním přesvědčí, že zvládnou docházku do běžné školy. Školou v rámci dětského domova se školou navštěvují dle pravidel běžného dětského domova. Šance dětem. (n.d.).

Více se, ale problematice dětského domova se školou, budeme věnovat ve třetí kapitole, a to z toho důvodu, že tato druhá kapitola se zabývá pouze tématem sociální práce.

Sociální práci v dětském domově se školou vykonává sociální pracovník, který v daném zařízení působí. Jeho náplň práce je velmi pestrá a zahrnuje mnoho činností. Činnosti, které sociální pracovník vykonává jsou uvedené níže.

Popis pracovních činností sociálního pracovníka v dětském domově se školou:

- Depistáž ohrožených dětí;
- Kontakt s rodinami – hodnocení rodinné situace dětí;
- Poskytování poradenství – dětem, rodinám;
- Komunikace se spolupracujícími subjekty;
- Vedení spisové dokumentace dítěte v zařízení;
- Vedení finanční agendy, která souvisí s pobytem dítěte v zařízení;
- Zpracovávání sociální agendy a podkladů pro správní řízení;
- Osobní účast na soudních jednáních, komisích, jednáních ve školách a dalších institucích;
- Vypracovává podkladové zprávy pro: soudy, sociální pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí a další. Tyto zprávy konzultuje spolu s vedoucím vychovatelem a ředitelem zařízení;
- Osobně jedná s kurátory a sociálními pracovníky z orgánů sociálně-právní ochrany dětí;
- Účastní se případových konferencí;
- Jedná s rodiči dětí a širší rodinou;
- Informuje osoby, které jsou zodpovědné za výchovu o důležitých změnách v životě dítěte;
- Účastní se porad vychovatelů, dle potřeby také interních porad a jednání;
- Na plánování péče o dítě se také podílí;
- Vývoj chování dítěte je sociálním pracovníkem průběžně sledován;
- Má na starosti agendu propustek dítěte ze zařízení – konzultuje to s orgánem sociálně-právní ochrany dětí;
- S vychovateli průběžně konzultuje sociální i výchovnou problematiku klientů;
- O průběhu pobytu dítěte v zařízení vyhotovuje zprávy;

Přípravě dětí na odchod z dětského domova věnuje zvláštní pozornost. Zpracovává doporučení, které se týká budoucnosti dítěte – ukončení studia, vyhledávání pracovního místa, ubytování atd. (Sociální pracovník v institucionální výchově dětí a mládeže (DD, DgÚ, DDsŠ, VÚM, SVP, 2020).

Sociální pracovník v dětském domově se školou potřebuje v rámci své práce jednat a spolupracovat i s dalšími subjekty.

Subjektů, se kterými sociální pracovník spolupracuje je mnoho. Patří mezi ně: orgán sociálně-právní ochrany dětí, školy, městské úřady, zdravotnická zařízení, soudy, sociální služby, úřad práce, psychologové, Okresní správa sociálního zabezpečení, Česká správa sociálního zabezpečení, sponzoři, exekutoři a v neposlední řadě i pedagogicko-psychologické poradny (Sociální pracovník v institucionální výchově dětí a mládeže (DD, DgÚ, DDsŠ, VÚM, SVP, 2020).

Sociální pracovník, který působí v dětském domově se školou, je povinen se řídit následující legislativou.

V dětském domově se školou se pracovník řídí následujícími zákony a platnou legislativou:

- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách;
- Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů;
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálněprávní ochraně dětí;
- Metodický pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy 5805/2015 – Standardy kvality péče o děti ve školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy a preventivně výchovné péče (Sociální pracovník v institucionální výchově dětí a mládeže (DD, DgÚ, DDsŠ, VÚM, SVP, 2020).

Sociální pracovník v dětském domově se školou pracuje s jedním klientem, můžeme říct, že je to pro něj sociální práce s jednotlivcem. O tom, jak se práce s jednotlivcem realizuje, pojednává následující odstavec.

Laca (2021) říká, že o tuto práci se jedná, když se pracuje s jedním klientem. Samozřejmě si musíme uvědomit, že během práce s jednotlivcem může vzniknout nutnost práce i s rodinou – při této formě práce může dojít v některých případech k plynulému přechodu k sociální práci s rodinou. Jedinečnost a individualita klienta hraje významnou roli v práci s klientem. Nejen klient, ale i sociální pracovník musí vnášet do práce s klientem svou jedinečnost. Vytvořením vztahu mezi klientem a sociálním pracovníkem začíná každá práce s klientem.

V sociální práci existují různé modely etap, podle kterých se dá ve vztahu s klientem pracovat. Etapy jsou sledy činností, které se ve vztahu sociálního pracovníka a klienta dějí.

Sociální práce s jednotlivcem probíhá v určitém sledu fází, označujeme je jako etapy. Etapa je určitý specifický úsek práce s klientem, který je vydělitelným úsekem z metody jako celku. Každá z etap může mít ve vztahu k metodě jako celku svůj vlastní cíl. Etapy v sociální práci mají svou logickou posloupnost – v rámci každé etapy jsou využívány různě kombinované postupy, ale i metody práce s klientem (Laca, 2021).

Níže uvedený model, který rozpracovala a vytvořila ve své publikaci autorka Levická, je kombinací přístupů dvou autorek – Mary Richmondové a C. de Robertis.

Model etap sociální práce, který je kombinací modelu Mary Richmondové a modelu C. de Robertis.

1. Seznámení se s případem: kontakt, analýza případu, evidence
2. Sociální hodnocení: sociální diagnostika, plán práce, volba pracovních metod
3. Sociální intervence: sociální terapie, poradenství, diskuze
4. Zakočení případu

Levická (2007, dle Laca, 2021)

2.2 Osobnostní a profesní předpoklady sociálního pracovníka

Vyomezit osobnostní předpoklady pro výkon této profese jednoduše nelze, a to z toho důvodu, že neexistuje definice osobnosti, ve které by se autoři shodovali. Každý sociální pracovník by měl disponovat určitými osobnostními, ale i profesními předpoklady pro výkon této profese. Nejprve si ale vymežíme pojem osobnost, který bude takovým úvodem do problematiky této kapitoly. Níže je uvedení pojmu osobnost, z pohledu více autorů.

Pojem osobnost se používá v různých významech. V lidové řeči i v historických vědách má hodnotící přízvuk – rozumí se jím vynikající nebo nějaký výrazný jedinec. Jiný význam má v právních vědách a v sociologii. V psychologii je osobnost chápána jako celek dispozic, které spolu se situací determinují obsah a průběh psychických procesů, které jsou tak chápány jako reakce individua na určitou situaci. Situace působí na jedince a jedinec na toto působení – stimulaci, určitým způsobem reaguje. Reakce různých jedinců na stejnou situaci jsou různé. Osobnost je celek dispozic k psychickým reakcím, který způsobuje, že v té samé situaci reagují různí lidé různě a že tyto reakce vykazují určitou jednotu cítění, myšlení, vnímání, představ i snah (Nakonečný, 1993).

Osobnost je člověk jako psychologický celek a tento celek má svou zákonitou strukturu. Celek osobnosti se skládá z mechanismů všech psychických procesů spolu s dispozicemi k těmto procesům (Říčan, 2005).

Osobnost je individuální jednota člověka, jeho duševních vlastností a také procesů, která je založená na jednotě lidského organismu a utvářená a projevující se v jeho společenských vztazích (Kroupová a kol., 2016).

Protože není shodná definice osobnosti, dá se vycházet z toho, v čem se různé definice shodují: osobnost je integrita ducha a těla (psychických a fyzických funkcí) a také jeho společenského prostředí (VÚPSV, 2019).

Pracovní předpoklady pro výkon profese sociální práce jsou uvedeny zde.

Při vymezování pojmu pracovní předpoklady se dá vycházet z konceptu přístupu ke klientům. Dle tohoto přístupu je přístup ke klientům souborem vzájemně souvisejících představ, ze kterých sociální pracovníci v praxi vycházejí, a které tedy regulují jednání sociálních pracovníků při práci s klienty. Takto chápaný přístup zahrnuje tři typy vzájemně souvisejících představ: preference, interpretační schémata, pravidla jednání.

- *Preference* jsou jisté představy sociálního pracovníka o tom, co je podle něj subjektivně důležité. Za takto chápané preference je možné považovat: hodnoty, ideály, zájmy a cíle.
- *Interpretační schémata* jsou seznamy sociálním pracovníkem předpokládaných charakteristik předmětu jeho pozornosti. Například lidí v určité roli nebo situaci.
- *Pravidla jednání* jsou představy o žádoucím průběhu jednání nebo interakce s jiným subjektem, který se stal předmětem pozornosti sociálního pracovníka a je sociálním pracovníkem nahlížen z perspektivy jím uplatňovaných interpretačních schémat. Tři typy pravidel jednání: normy, standardy, vzory (VÚPSV, 2019).

Legislativně je profese a náplň sociálního pracovníka ukotvena v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Tento právní předpis je stěžejním a vymezuje předpoklady pro výkon této profese. Dle tohoto zákona se řídí sociální pracovník v praxi.

Dle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách je sociální pracovník ten, kdo vykonává sociální péči, zabezpečuje sociální agendu, hledá řešení sociálně-právních problémů, poskytuje sociální poradenství, vykonává analytickou a koncepční činnost v sociální oblasti, dále vykonává odborné činnosti v zařízení služeb sociální prevence, depistážní činnost, poskytuje krizovou pomoc, sociální poradenství a sociální rehabilitaci. Dle zákona by měl sociální pracovník splňovat následující předpoklady: způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost (Laca, 2021).

Soustava základních kompetencí sociálního pracovníka dle Matouška (2008) zahrnuje tyto schopnosti a dovednosti:

- rozvíjet účinnou komunikaci,
- orientovat se a plánovat postup,
- podporovat a pomáhat k soběstačnosti,
- zasahovat a poskytovat služby,
- přispívat k práci organizace,
- odborně růst.

Protože jsou v této podkapitole vysvětlovány osobnostní a profesní předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka, je třeba si vymezit pojem povolání.

Klasifikace povolání vydaná Mezinárodním úřadem práce v roce 1949 uvádí, že se povoláním rozumí: druh práce vykonávaný bez ohledu na oblast v níž je práce vykonávaná, a status zaměstnání klienta (Svobodová, 2015).

Dle Celostátního přehledu povolání České republiky je povolání souhrn pracovních činností, vykonávaných jednou osobou, jejíž výkon předpokládá určitý směr a obor vzdělání, včetně dovedností a schopností specifického zaměření. Vykonavatel určitého povolání má teoretické vědomosti a praktické dovednosti. Je také vybaven duševní kapacitou a schopnostmi potřebnými k výkonu určitých pracovních činností. Důsledek technických, technologických a organizačních změn ve společnosti vymezuje povolání jako: soubor činností v určitém oboru, pro který byl klient připraven a který dlouhodobě vykonává za mzdu. Pomocí mzdy si opatřuje prostředky, které mu kryjí životní potřeby a spoluurčuje si tím vlastní sociální pozici ve společenském celku, jehož je členem. Povolání lze vymezit jako specifickou pracovní činnost, schopnost a také dovednost danou specifickou pracovní činností vykonávat a jako šanci na zaměstnání a společenské postavení. Povolání je jistým výsledkem dělby práce a profesionalizace určitých souborů pracovních činností. Ty byly široké, postupně se diferencují a vedou ke specializaci (Svobodová, 2015).

Důvody, proč je nutné mít předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka a splňovat je, jsou vysvětleny níže.

Laca (2021) uvádí, že sociální pracovník jako člověk je prvním krokem ve struktuře sociální práce. Prostřednictvím sociálního pracovníka se dostává sociální práce ke klientům v sociálním prostředí. Sociální pracovník je hlavním prostředkem v sociální práci, protože je rozhodujícím faktorem v práci s klientem – na něm závisí intervenční působení v rámci klientů. Je odborník, který má pomáhat lidem, kteří se ocitli v nepříznivé sociální situaci. Sociální pracovník uskutečňuje sociální práci v praxi.

Pro srovnání zde uvádím příklad ze zahraničí. V prvním příkladu jsou uvedeny činnosti, které má sociální pracovník umět vykonávat, dle Ústřední rady pro vzdělávání a školení v sociální práci (CCETSW). V druhém příkladu uvádím podmínky pro výkon profese sociální práce dle Mezinárodní federace sociálních pracovníků (IFSW).

Podle Central Council for Education and Training in Social Work – CCETSW má sociální pracovník umět vykonávat především tyto činnosti:

- komunikovat a angažovat se;
- posuzovat a plánovat;
- pomáhat lidem k soběstačnosti;
- okamžitě zasahovat a poskytovat služby;
- pracovat v organizaci se schopností pracovat v týmu;
- rozvíjet své profesionální a sociální kompetence (Laca, 2021).

Mezinárodní federace sociálních pracovníků – IFSW stanovuje následující podmínky pro výkon profese sociální práce:

- sociální pracovník má ukončené minimálně tříleté pomaturitní vzdělání v sociální práci – titul bakalář sociální práce nebo má ukončený magisterský titul sociální práce;
- má zájem o celoživotní i permanentní vzdělávání;
- dosáhl požadovaného věku pro začátek výkonu praxe – dolní hranice je 21 let;
- splňuje osobnostní požadavky sociálního pracovníka, např. morální bezúhonnost, mlčenlivost, důvěryhodnost;
- disponuje požadovanou úrovní všeobecných, odborných, ale také specializovaných vědomostí a sociálních zručností (Laca, 2021).

Uvádím zde také tvrzení, že sociální práce není považována za plnou profesi. Důvod, proč tomu tak je, je uveden níže.

Sociální práce není považována za plnou profesi částečně i z toho důvodu, že patří k tradičně ženským zaměstnáním. U těchto tradičně ženských zaměstnáních se předpokládá, že k vykonávání péče o druhé není potřebné disponovat speciálními znalostmi a dovednostmi. Sociální práce má z toho důvodu ve společnosti nižší prestiž. Na druhé straně jsou sociální pracovníci vnímáni jako ti, kteří vládou i přes nižší status a prestiž velkou mocí. Illich, in Pierson (1991, dle Matoušek, 2008)

Autorka Banksová nabízí trochu jiný úhel pohledu kvůli tomu, že sociální práce je často definovaná jako semiprofese.

Banksová (1995, dle Matoušek, 2008) říká, že sociální práce bývá často definovaná jako semiprofese, a to, protože nenaplnuje všechna kritéria profese. Problematika je předmětem diskuze, ale zastánci toho názoru, že nespĺňuje všechna kritéria říkají, že je to z těchto důvodů:

- sociální práce nedisponuje pevným teoretickým základem;
- sociální pracovníci si nemohou dělat nárok na monopolní speciální dovednosti;
- ve společnosti obecně vládne ambivalentní postoj k autoritě sociálních pracovníků.

Sociální práce patří mezi pomáhající profese, na které jsou oproti jiným profesím kladeny jiné nároky. To vyplývá i z dotazníkového šetření, jehož výsledky jsou vidět níže.

Pomáhající povolání mají zvláštní nároky. Sociální pracovníci spolu s lékaři, pedagogy, pečovatelkami a dalšími patří k povoláním, jejichž hlavní náplní je pomáhat lidem. Na rozdíl od jiných povolání hraje v těchto profesích velmi podstatnou roli lidský vztah mezi pomáhajícím profesionálem a jeho klientem. V těchto profesích je hlavním nástrojem pracovníka jeho osobnost (Kopřiva, 2006).

Dotazníkové šetření v roce 1994 ukázalo, že tyto kategorie schopností či vlastností jsou pro klienty nejdůležitější:

1. vlídnost, ochota, láska;
2. klid, vyrovnanost;
3. porozumění, empatie;
4. profesionalita, znalosti.

Z toho vyplývá, že první tři kategorie vyjadřují vztah sociálního pracovníka k obyvatelům. Až čtvrtá zachycuje znalosti a dovednosti, kterými by měl sociální pracovník disponovat. Vztah ke klientovi je v pomáhajících profesích podstatnou složkou povolání. Pomáhající pracovník se velmi často setkává s lidmi v nouzi, v závislém postavení, kteří potřebují víc než jen slušnost. Potřebují přijetí, spoluúčast, porozumění, pocit, že pracovníkovi nejsou na obtíž, že je pracovník neodsuzuje. Klient potřebuje pracovníkovi důvěřovat, cítit se bezpečný a přijímaný (Kopřiva, 2006).

Poslední část této podkapitoly je zpracována dle profesiogramu sociálního pracovníka v institucionální výchově dětí a mládeže

Předpoklady pro výkon profese dle časopisu Sociální práce (2020) jsou rozdělené na několik kategorií. Z hlediska nutné formální kvalifikace by měl sociální pracovník mít buď vyšší odbornou školu nebo vysokou školu, obě dle definice v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Měl by znát relevantní legislativu, minimum z vývojové psychologie a dětské psychiatrie. Dále se orientovat v problematice syndromu týraného, zanedbávaného a zneužívaného dítěte., dětského traumatu a sítě místních služeb.

Specifické dovednosti, pro pracovníka potřebné, jsou celkem tři:

1. Dovednost komunikovat s rodinou a s dětmi, a to včetně případů, kdy je chování dětí i dospělých vzdálené určité normě.
2. Dovednost zjistit trauma u dítěte.
3. Dovednost hodnotit fungování rodiny, případy špatného zacházení rodičů s dětmi.

(Časopis Sociální práce, 2020)

Sociální pracovník by měl disponovat i měkkými dovednostmi, ze kterých jsou zmiňovány tyto dvě: týmová spolupráce v rámci zařízení, komunikace a spolupráce s jinými organizacemi. Mezi postoje a hodnotovou orientaci, které jsou u sociálního pracovníka žádoucí je: empatie, trpělivost, schopnost udržovat hranice a asertivita (Časopis Sociální práce, 2020).

Teorie, přístupy a metody, které by měl sociální pracovník při práci použít jsou následující:

1. Koncept nejlepšího zájmu dítěte;
2. Teorie traumatu;
3. Teorie vývoje osobnosti v dětství a v adolescenci;
4. Teorie fungování rodiny;
5. Výchovné poradenství pro rodiče;
6. Teorie sítí;
7. Kognitivně behaviorální terapie.

(Časopis Sociální práce, 2020)

Sociální pracovník ale musí dle časopisu Sociální práce (2020) počítat s faktory, které ztěžují výkon práce. Patří sem zdroje stresu nebo vyhoření a také kritické a velmi náročné situace.

Zdroje stresu nebo vyhoření jsou následující:

- Zvládání adaptace dětí na ústavní prostředí;
- Dítě s masivním traumatem;
- Nespolupracující rodina;
- Nedostatečný počet zaměstnanců v zařízení nebo jejich vysoká fluktuace;
- Zvládání stavu dětí vracejících se z návštěv v rodině;
- Chybějící supervize.

Kritické a velmi náročné situace:

- konflikty s rodiči, kteří si nepřejí to, aby jejich děti byly v zařízení,
- děti, které vykazují agresivní chování,
- děti, které užívají návykové látky,

- děti, které se poškozují,
- děti, které utíkají ze zařízení (Časopis Sociální práce, 2020).

Sociální pracovník musí k výkonu této profese splňovat osobnostní a pracovní předpoklady, o kterých pojednávala tato podkapitola. Kromě těchto podmínek se ale musí držet i etického kodexu, který je rozebírán v následující podkapitole.

2.3 Etický kodex sociálních pracovníků ČR

Sociální práce je náročnou profesí, vyžadující od pracovníků, kteří ji vykonávají, dodržování určitých zásad. Tak jako v některých oborech, i v sociální práci se musí pracovníci řídit Etickým kodexem.

Etické kodexy sociálních pracovníků vydávají profesní asociace. V České republice vznikla Společnost sociálních pracovníků v roce 1990 a vydala etický kodex v roce 1995 (Matoušek, 2008).

Etický kodex sociálních pracovníků ČR vyjadřuje respekt ke klientům a také jejich sebeurčení. Obsahuje tyto kapitoly:

- hodnoty lidských práv;
- jedinečnost člověka;
- potřeba seberealizace klienta;
- vedení klienta k vlastní odpovědnosti;
- hledání možností, jak klienta zapojit do řešení problému;
- základní problémové okruhy s nabídkou konzultace.

Etický kodex sociálních pracovníků ČR (1995, dle Matoušek, 2008)

Ukázka z Etického kodexu sociálních pracovníků vydaného Společností sociálních pracovníků z roku 1995.

Etický kodex sociálních pracovníků:

1 Etické zásady

- 1.1 Sociální práce je založena na hodnotách demokracie a lidských práv. Sociální pracovníci proto dbají na dodržování lidských práv u skupin i jednotlivců tak, jak jsou vyjádřeny v Chartě lidských práv Organizace spojených národů a v Úmluvě o právech dítěte.
- 1.2 Sociální pracovník respektuje jedinečnost každého člověka bez ohledu na jeho původ, etnickou příslušnost, rasu či barvu pleti, mateřský jazyk, věk, zdravotní stav, sexuální orientaci, ekonomickou situaci, náboženské a politické přesvědčení a bez ohledu na to, jak se podílí na životě celé společnosti.
- 1.3 Sociální pracovník respektuje právo každého jedince na seberealizaci v míře, aby současně nedocházelo k omezení takového práva druhých osob.
- 1.4 Sociální pracovník pomáhá jednotlivcům, skupinám, komunitám a dobrovolným společenským organizacím svými znalostmi, dovednostmi a zkušenostmi při jejich rozvoji a při řešení konfliktů jednotlivců se společností a jejich následků.
- 1.5 Sociální pracovník musí dávat přednost své profesionální odpovědnosti před svými soukromými zájmy. Služby, které poskytuje, musí být na nejvyšší odborné úrovni (Matoušek, 2008).

Význam Etického kodexu sociálních pracovníků z hlediska administrativního pojetí sociální práce

Sociální pracovníci jsou při výkonu své práce vázány nejen legislativou, ale i Etickým kodexem sociálních pracovníků České republiky. Kodex by měl sloužit hlavně jako opora a ochrana sociálních pracovníků při výkonu jejich práce a současně fungovat jako jisté vodítko pro dodržování zásad etického přístupu: ke klientům, zaměstnavatelům, kolegům, společnosti a v neposlední řadě i k sobě samým (Bandit et al., 2015).

Význam Etického kodexu sociálních pracovníků z hlediska profesionálního pojetí sociální práce

Z tohoto hlediska je dodržování Etického kodexu přirozenou a automatickou součástí výkonu profesionální sociální práce. Sociální pracovníci přijímají Etický kodex dobrovolně, a protože jsou profesionálové, tak tím, že ho přijímají vyjadřují svou příslušnost k profesi, které si považují a chtějí ji naplňovat v souladu s ním. Význam Etického kodexu je i v reflexi mravního chování a uvědomění si odpovědností, které z něj plynou. Etický kodex je pro sociálního pracovníka zdrojem etických zásad, které dávají prostor pro sjednocení profese. Etickým kodexem se také může sociální pracovník vymezit vůči ostatním profesím (Bandit et al., 2015).

Laca (2021) uvádí, že cílem etiky sociální práce je humanizace vztahů mezi sociálním pracovníkem a klientem, také jeho rodinou a také humanizací vztahů mezi samotnými sociálními pracovníky. V těchto cílech je také zahrnuté usměrňování chování se při vykonávání jednotlivých úkonů. Výsledkem všeho jsou hodnoty jako: porozumět klientovi, pochopit jeho situaci, být k němu empatický, asertivní a pomoci mu. Neméně důležité, dá se tedy říct, že potřebné je uspokojení jeho biologických, psychických, sociálních, duchovních a jiných potřeb, a to co nejlepším způsobem. Je to z toho důvodu, aby byl schopný při svém dočasném anebo trvalém omezení najít a udržovat smysl osobní existence.

Výraz profese je hlavně v anglosaském prostředí užíván v užším smyslu, než v jakém je běžně chápán například v češtině. Dle anglosaského pojetí má profese pět základních vlastností: systematická teorie, autorita uznávaná klienty, autorita uznávaná komunitou, profesní kultura, etický kodex. Greenwood (1954, dle Matoušek, 2008)

Moc a také privilegia mohou být zneužita, z toho důvodu je nutný kodex regulující jednání členů. Profesní etický kodex je formální, tedy psaný a neformální, tedy nepsaný (Matoušek, 2008).

3 Dětský domov se školou

Náhradní výchovná péče se uskutečňuje ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy a ve školských zařízeních preventivně výchovné péče. Jedním z těchto zařízení je právě dětský domov se školou. Zřizovatelem je v tomto případě Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy i jiná právnická osoba nebo fyzická osoba má právo zakládat zařízení náhradní výchovné péče – s výjimkou diagnostických ústavů. V rámci resortu školství, mládeže a tělovýchovy lze realizovat ústavní výchovu a ochrannou výchovu pouze v zařízeních náhradní výchovné péče zapsaných v rejstříku ministerstva nebo v náhradních rodinách (Jedlička, 2004).

Švancar definuje ústavní a ochrannou výchovu a případy jejího nařízení následovně.

Ústavní výchova se nařizuje v případech, kdy jiné předcházející výchovné opatření nevedlo k nápravě, nebo jestliže z jiných závažných důvodů nemohou rodiče výchovu dítěte zabezpečit. Pokud to je v zájmu nezletilého nutné, má soud možnost nařídit ústavní výchovu i v případech, kdy jiná výchovná nepředcházela. Ústavní výchova se nařizuje nezletilým, kteří jsou narušeni nebo jen ohroženi v oblasti chování, zvyků nebo obyčejů, dále také u nezletilých, u kterých je zanedbána řádná rodičovská výchova, nebo u těch, kteří žijí v patologickém rodinném prostředí – kde je jejich řádný vývoj ohrožen. Nařizuje se také z objektivních důvodů. Ústavní výchova se nařizuje pouze v případě, kdy poruchy chování u nezletilých nedosáhly intenzity trestného činu. Ústavní výchova není časově ohraničená, trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel – nejdéle však do dosažení plnoletosti, pokud není soudem ve výjimečných případech o rok prodloužena. Ve školských zařízeních určených pro ústavní výchovu probíhá tato forma preventivního opatření pro nezletilé, tedy ústavní výchova (Švancar, 1988).

Ochranná výchova je ochranné opatření, které ukládá soud v trestním řízení osobám, které v době spáchání trestného činu již překročily patnáctý rok svého věku, ale nedosáhly ještě osmnáctého roku věku. Ochranná výchova se ukládá mladistvým, u kterých se rodiče nebo jiné osoby náležitě nestarají o výchovu, dále také těm, jejichž dosavadní výchova byla zanedbána, nebo těm, kteří žijí v sociálně patologickém prostředí ohrožujícím jejich další pozitivní vývoj v oblasti chování a společenský vývoj. Ochranná výchova se ukládá v případech, kdy soud upustil od potrestání mladistvého. Ochranná výchova se uskutečňuje ve speciálních výchovných ústavech resortu školství a trvá tak dlouho, dokud to vyžaduje její účel – nejdéle však do osmnácti let věku (Švancar, 1988).

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník definuje v § 971 až § 975 ústavní výchovu. Paragrafy uvádí důvody pro její stanovení, dobu nařízení, prodloužení a také vyživovací povinnost.

§ 971

(1) Jsou-li výchova dítěte nebo jeho tělesný, rozumový či duševní stav, anebo jeho řádný vývoj vážně ohroženy nebo narušeny do té míry, že je to v rozporu se zájmem dítěte, anebo jsou-li tu vážné důvody, pro které rodiče dítěte nemohou jeho výchovu zabezpečit, může soud jako nezbytné opatření také nařídit ústavní výchovu. Učiní tak zejména tehdy, kdy dříve učiněná opatření nevedla k nápravě. Soud přitom vždy zvažuje, zda není na místě dát přednost svěřením dítěte do péče fyzické osoby.

(2) V případě, že rodiče nemohou z vážných důvodů zabezpečit výchovu dětí na přechodnou dobu, svěří soud dítě do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, a to na dobu nejdéle šest měsíců.

(3) Nedostatečné bytové poměry nebo majetkové poměry rodičů dítěte nebo osob, kterým bylo dítě svěřeno do péče, nemohou být samy o sobě důvodem pro rozhodnutí soudu o ústavní výchově, jestliže jsou jinak rodiče způsobilí zabezpečit řádnou výchovu dítěte a plnění dalších povinností vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti.

(4) Soud v rozhodnutí, kterým nařizuje ústavní výchovu, označí zařízení, do kterého má být dítě umístěno. Přitom přihlédne k zájmům dítěte a k vyjádření orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Soud dbá na umístění dítěte co nejblíže bydlišti rodičů nebo jiných osob dítěti blízkých. To platí i tehdy, rozhoduje-li soud o přemístění dítěte do jiného zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy.

§ 972

(1) Ústavní výchovu lze nařídit nejdéle na dobu tří let. Ústavní výchovu lze před uplynutím tří let od jejího nařízení prodloužit, jestliže důvody pro nařízení ústavní výchovy stále trvají. Trvání ústavní výchovy lze prodloužit opakovaně, vždy však nejdéle na dobu tří let. Po dobu, než soud rozhodne o zrušení nebo o prodloužení ústavní výchovy, dítě zůstává v ústavní výchově, i když už uběhla doba dříve rozhodnutím soudu stanovená.

(2) Pominou-li důvody, pro které byla ústavní výchova nařízena, nebo je-li možné zajistit dítěti jinou než ústavní péči, soud neprodleně ústavní výchovu zruší a zároveň rozhodne podle okolností o tom, komu bude napříště dítě svěřeno do péče.

(3) Ústavní výchova zaniká rozhodnutím soudu o osvojení. Bylo-li rozhodnuto o svěřeni dítěte do péče budoucího osvojitele podle § 823 nebo § 829, ústavní výchova se přerušuje.

§ 973

Bylo-li soudem rozhodnuto podle § 971, je soud povinen nejméně jednou za šest měsíců přezkoumat, zda trvají důvody pro nařízení tohoto opatření nebo zda není možné zajistit dítěti náhradní rodinnou péči. Za tím účelem zejména

- a) si vyžádá zprávy příslušného orgánu sociálně-právní ochrany dětí,
- b) si opatří vyjádření názoru dítěte, je-li dítě schopno si jej vytvořit a sdělit poté, co jej soud, s ohledem na jeho věk a rozumovou vyspělost, řádně poučí, a
- c) vyzve rodiče dítěte k vyjádření jejich stanoviska.

§ 974

Z důležitých důvodů může soud ústavní výchovu prodloužit až o jeden rok po dosažení zletilosti.

§ 975

Rozhodne-li soud o umístění dítěte do ústavní nebo ochranné výchovy, upraví také rozsah vyživovací povinnosti rodičů. Zákony pro lidi. (n.d.).

V následující části textu Matoušek vysvětluje problematiku ústavu, jeho tři hlavní funkce a definuje rizika ústavní péče.

Ústav = skupina profesionálních zaměstnanců zde pečuje o skupinu nějak hendikepovaných lidí. Personál je zde zaměstnán jako v jakékoliv jiné organizaci. Pro klienty je však ústav dočasnou anebo trvalou náhradou domova. Právě tento rozdíl v očekáváních a postojích je hlavním problémem ústavní péče, protože personál považuje klienty za objekt své práce, ale klienti chtějí být individuálními subjekty. Aby mohlo dítě v klidu vyrůstat, aby si osvojilo to, co si osvojit má, potřebuje uzavřené stálé prostředí, které je chráněné před vnějším chaotickým světem, tedy dům nebo byt. Ústav je vždy pokusem o umělý domov, má být sférou jistoty, a to i v případech, kdy byl vybudován proto, aby chránil společnost, ne lidi, kteří v něm přebývají (Matoušek, 1999).

Dle Matouška (1999) jsou tři hlavní funkce ústavů:

- Podpora a péče
- Léčba, výchova a resocializace
- Omezení, vyloučení a represe

Ústavní péče má bohužel i svá rizika, která v důsledku způsobují člověku vážné psychické problémy. Matoušek jich níže zmiňuje několik.

1. Tzv. **hospitalismus** neboli stav dobré adaptace na umělé ústavní podmínky, který je doprovázený snižující se schopností adaptace na neústavní neboli civilní život je nejzávažnějším rizikem dlouhodobého pobytu v ústavu. V ústavu totiž klient mívá plné zaopatření, stýká se s omezeným počtem spoluobyvatel ústavu a s nepočetným týmem profesionálů, pohybuje se v omezeném prostoru ústavu a jeho blízkém okolí. Proto je snazší se pro jedince orientovat v tomto redukovaném světě s redukovanými odpovědnostmi, než v komplexním a nepřehledném vnějším světě.

2. **Velké, uzavřené a osobnostně homogenní kolektivy** zvyšují pravděpodobnost, že příliš nepovedou ke korigování individuálního chování a budou osobní problémy mezi jedinci spíše násobit. V ústavu se setkávají jednotlivci společensky nebezpeční, stejného pohlaví, stejného věku, s podobnými osobnostními charakteristikami.
3. Vznik tzv. **ponorkové nemoci** v uzavřených ústavech není složitý. Tzv. ponorková nemoc byla původně popisovaná u posádek lodí na dalekých plavbách nebo u dlouhodobých expedic. Stereotypní prostředí, ze kterého se nedá uniknout velmi zvyšuje únavu a snižuje toleranci. Projevuje se to následovně: vztahovačnost, agresivita, stávají se introvertnějšími, klesá otevřenost a vstřícnost, ubývá očních kontaktů, zvyšuje se význam osobního teritoria.
4. V uzavřených institucích s autoritativním režimem se snadno rozšíří **šikana**.
5. **Konfuze rolí**, která komplikuje vztahy jak klientům, tak profesionálům, může vzniknout tak, že postoj personálu ke klientům nebude profesionální, ale osobní.
6. **Ztráta soukromí** je daní za pobyt v ústavu. Neustálé přizpůsobování se režimu, potřebám jiných obyvatel, všechny projevy pod neustálou kontrolou...

Všechny tyto vlivy mohou ve své kombinaci způsobit vážné psychické úrazy, traumata, která člověka dlouhodobě poznamenají. Následek, který je typický po této traumatické události je neochota a neschopnost stýkat se s lidmi, kteří nebyli podobně postiženi. Jedinec se totiž cítí dobře jen ve společnosti těch, kteří si prošli stejnou zkušeností (Matoušek, 1999).

Před umístěním dítěte do dětského domova se školou je nutné, většinou po zjištění problematického a neúnosného chování ve škole, projít diagnostickým ústavem. Tam konkrétně odhalí přesnou příčinu a poté se rozhodne, do kterého konkrétního zařízení bude daný klient umístěn. Jednou z variant je právě dětský domov se školou, kterému se v této kapitole věnujeme. Nyní si ale vymežíme diagnostický ústav dle autora Matouška.

Pobyt v diagnostickém ústavu je u dětí v tomto případě nařízen soudem. Při vstupu do diagnostického ústavu s jedincem promluví sociální pracovnice, která ho přijímá. Ta také kontroluje, zda má s sebou všechny potřebné doklady. Následně s ním promluví psycholog, který založí jeho dekurz. Tam jako první zaznamená souhrn z úvodního pohovoru s jedincem, který je zaměřený na situaci, která bezprostředně předcházela tomu, proč byl klient do ústavu přijat. Vyjadřuje se také k hodnověrnosti informací, které mu klient podává a také se snaží odhadnout, jak se bude klient v ústavu adaptovat. Průběžné záznamy o chování klienta již poté vede vychovatel. V polovině pobytu jedince v diagnostickém ústavu vypracovává vychovatel předběžný závěr o svěřenci. Závěr se vypracovává těsně před koncem pobytu – v něm se téměř vždy navrhne přemístění klienta do výchovného ústavu, dětského domova se školou atd. Pobyt v diagnostickém ústavu je krátkodobý – zpravidla netrvá déle než dva měsíce (Matoušek, 2011).

Součástí aktivit, které se uskutečňují v dětském domově se školou jsou pravidelná případová setkání.

Pravidelná případová setkání slouží k přehodnocování situace dítěte, které je umístěné v ústavní péči. Účastní se jich dítě a jeho blízcí s cílem vyhodnocovat potřeby dítěte a IPOD – individuální plán ochrany dítěte. Zahrnuje také přípravu a plánování kontaktů na další období, předávají si zde vzájemné informace, dítě sděluje svá přání rodičům, rodiče jsou seznámeni s individuálním plánem rozvoje osobnosti dítěte v zařízení a také s jeho naplňováním, a i případnou participací rodiče na něm (Zákora a spol., 2018).

3.1 Multidisciplinární tým v dětském domově se školou

V dětském domově se školou pracuje celá řada kvalifikovaných pracovníků, kteří tvoří multidisciplinární tým. V tomto týmu bývá sociální pracovník, etoped a vychovatel, psycholog. Celý ústav řídí ředitel.

V rámci multidisciplinárního týmu jsou pedagogičtí pracovníci, kteří jsou definováni a jejich předpoklady pro výkon jsou definovány níže v zákoně.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 2 vymezuje pedagogického pracovníka následovně:

„(1) Pedagogickým pracovníkem je ten, kdo koná přímou vyučovací, přímou výchovnou, přímou speciálněpedagogickou nebo přímou pedagogicko-psychologickou činnost přímým působením na vzdělávaného, kterým uskutečňuje výchovu a vzdělávání na základě zvláštního právního předpisu (dále jen „přímá pedagogická činnost“); je zaměstnancem právnické osoby, která vykonává činnost školy, nebo zaměstnancem státu, nebo ředitelem školy, není-li k právnické osobě vykonávající činnost školy v pracovněprávním vztahu nebo není-li zaměstnancem státu. Pedagogickým pracovníkem je též zaměstnanec, který vykonává přímou pedagogickou činnost v zařízeních sociálních služeb.

(2) Přímou pedagogickou činnost vykonává

- a) učitel,
- b) pedagog v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků,
- c) vychovatel,
- d) speciální pedagog,
- e) psycholog,
- f) pedagog volného času,
- g) asistent pedagoga,
- h) trenér,
- i) metodik prevence v pedagogicko-psychologické poradně,
- j) vedoucí pedagogický pracovník. Zákony pro lidi (n.d.).“

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 3 vymezuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka:

„(1) Pedagogickým pracovníkem může být ten, kdo splňuje tyto předpoklady:

- a) je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) má odbornou kvalifikaci pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává,
- c) je bezúhonný,

d) je zdravotně způsobilý a

e) prokázal znalost českého jazyka, není-li dále stanoveno jinak.

(2) Posuzování předpokladu podle odstavce 1 písm. d) se řídí zvláštním právním předpisem.

(3) Uznávání odborné kvalifikace a splnění předpokladu bezúhonnosti a zdravotní způsobilosti u státních příslušníků členských států Evropské unie, případně jejich rodinných příslušníků, a státních příslušníků ostatních států, kteří jsou v členském nebo jiném státě oprávněni konat přímou pedagogickou činnost, se řídí zvláštními právními předpisy. Zákony pro lidi. (n.d.)”

Náplň práce, požadavky na ni a vymezení dle zákona je uvedena pro následující pozice působící v rámci multidisciplinárního týmu.

Ředitel

Za úroveň výchovné práce, za provoz a údržbu zařízení odpovídá ředitel, který činnost ústavu komplexně řídí. Vytvoření pozitivně orientovaného kolektivu dětí, ale hlavně také kolektivu pedagogů, kteří jsou sjednoceni v požadavcích a ve způsobu práce, je jedním z předpokladů úspěšné reedukace (Švancar, 1988).

Vychovatelé

Kolektiv výchovných pracovníků tvoří vedoucí vychovatel, vychovatelé a pomocní vychovatelé.

Dle Národní soustavy povolání je vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy definován následovně.

Vychovatel provádí výchovně vzdělávací činnost, která je zaměřená na specifické potřeby dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy. Mezi pracovní činnosti vychovatele v tomto typu zařízení patří například:

- Komplexní výchova a vzdělávání zaměřené na specifické potřeby dětí, žáků i studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.

- Vstupní a průběžná pedagogická diagnostika, diagnostická a preventivní činnost zaměřená na celkový rozvoj osobnosti a na socializaci, resocializaci a reedukaci.
- Podněcování osobního vývoje dětí, žáků, studentů.
- Koordinace protidrogové prevence v zařízení.
- Samostatné uplatňování speciálně pedagogických postupů a provádění specifických pedagogických vyšetření.
- Vyhodnocování výsledků speciálně pedagogických diagnostických vyšetřování, navrhování dalších postupů, ale i opatření.
- Koordinace činnosti jednotlivých vychovatelů ve výchovných skupinách.
- Preventivní, primárně diagnostická a konzultační činnost.

Národní soustava povolání. (n.d.).

Kvalifikace k výkonu povolání je dle Národní soustavy povolání (n.d.) definována těmito nejvhodnějšími studijními obory pro výkon této profese: bakalářský studijní program v oboru vychovatelství a obor předškolní a mimoškolní pedagogika.

Národní soustava povolání (n.d.) uvádí tyto měkké kompetence. Z osobních kompetencí jsou nejdůležitější následující dvě: kompetence ke zvládnutí stresu a zátěže, kompetence k celoživotnímu vzdělávání. Z interpersonálních kompetencí je ta nejdůležitější kompetence k efektivní komunikaci. Dvě nejdůležitější výkonové kompetence jsou: kompetence k samostatnosti a kompetence k výkonnosti.

Osobnost vychovatele je zde dle autora Švancara (1988) shrnuta do několika bodů:

1. žádný vychovatel nevystačí pouze s praxí a empirickými zkušenostmi,
2. rozvážnost a klid při řešení napjatých situací,
3. důslednost, ale také shovívavost k chybám, nedostatkům i přestupkům, pokud nejsou zaviněny nedbalostí nebo zlým úmyslem.

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 16 definuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – vychovatele:

„(2) Vychovatel, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve školském výchovném a ubytovacím zařízení nebo v jeho oddělení zřízeném pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ve školském zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy, nebo ve středisku výchovné péče, získává odbornou kvalifikaci a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd zaměřené na speciální pedagogiku nebo sociální pedagogiku, b) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na speciální pedagogiku, nebo c) vzděláním stanoveným pro vychovatele podle odstavce 1 a vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na speciální pedagogiku.” Zákony pro lidi. (n.d.).

Velmi důležité je posilování společenského, ale i profesionálního statusu vychovatele. A to právě z toho důvodu, že on je nezanedbatelnou součástí autority, kterou má v očích dítěte. Má také dopad na to, jestli jeho přítomnost dítě vnímá jako součást svého bezpečného prostředí. Potřeba velmi dobře vybaveného vychovatele je stále více aktuální vzhledem k tomu, že přibývá podíl dětí s poruchami emočnosti a chování v dětské populaci. Vychovatel ale nesupluje rodiče. Jeho funkce je spojená s organizací skupinového života, ve které by měly být vyvážené skupinové i individuální zájmy dětí a také jeho funkce spočívá v přijetí dítěte i s jeho individuálním životním traumatem. Vychovatel provází dítě během jeho vyrovnávání se s minulostí, při řešení jeho aktuálních problémů, ale i při hledání východisek do budoucnosti. Aby nebyla práce vychovatele pouze povrchní, musí umět porozumět tomu, co se v dítěti děje a musí umět „rozkódovat“, co se děje ve výchovné skupině (Škoviera, 2007).

Psycholog

Počet psychologů v zařízení se řídí kapacitou daného zařízení a jeho zaměřením v diferenciacní síti (Švancar, 1988).

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 19 vymezuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – psycholog:

„Psycholog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu psychologie. Zákony pro lidi. (n.d).“

Psycholog zkoumá a studuje duševní procesy a chování lidí jako jednotlivců nebo ve skupinách. Tyto znalosti uplatňují při podpoře osobní, sociální, vzdělávací a profesní adaptace a rozvoje. Příklady pracovních činností:

- Plánování a provádění testů, interpretace a hodnocení výsledků a poskytování poradenství.
- Analyzování dopadů dědičných, sociálních, profesních, ale i jiných faktorů na myšlení a chování jednotlivců.
- Vedení poradenských a terapeutických rozhovorů s jednotlivci a skupinami.
- Udržování nezbytných kontaktů – s členy rodiny, vzdělávacími institucemi nebo zaměstnavateli, doporučování možných řešení, poskytování psychoterapie.
- Studium psychologických faktorů při diagnostikování, terapii a prevenci duševních chorob a emočních nebo osobnostních poruch jednotlivců.
- Vypracovávání vědeckých zpráv a pojednání.
- Formulování testů úspěšnosti a testů diagnostických a prediktivních.
- Provádění průzkumů a výzkumů v oblasti definování pracovních náplní, pracovních skupin, morálky, motivace. CZ-ISCO. (n.d.).

Psycholog zajišťuje psychoterapeutické služby rodinného, předmanželského a manželského poradenství. Posuzuje a provádí psychologická vyšetření při ověřování způsobilosti zaměstnanců k výkonu práce. Poskytuje odbornou pomoc specialistům poradenské služby v daném regionu, konzultace a metodickou pomoc sociálním pracovníkům. Spolupracuje při výběru a rozmisťování zaměstnanců a také při řešení jejich sociálních otázek. Prace.cz. (n.d.).

Možná náplň práce školního psychologa dle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se může skládat z diagnostiky a depistáže, dále z konzultační, poradenské a intervenční práce a z metodické práce a vzdělávací činnosti (Horáková, 2013).

Jako příklad zde uvádím náplň práce psychologa v Dětském domově se školou v Liběchově, která je uvedena ve vnitřním řádu zařízení, který je volně přístupný na webových stránkách zařízení.

Mezi základní standardní činnosti psychologa patří:

- Poskytování psychologických poradenských služeb pedagogickým pracovníkům a zákonným zástupcům dětí.
- Orientační diagnostika výchovných problémů žáků a dětí.
- Zjišťování sociálního klimatu ve třídách a rodinných skupinách.
- Individuální případová práce se žáky a dětmi v osobních problémech – konzultace a vedení.
- Krizová intervence a zpracování krize pro žáky, pedagogické pracovníky a zákonné zástupce.
- Skupinová a komunitní práce s žáky a dětmi.
- Podpora spolupráce třídy a třídního učitele, rodinné skupiny a kmenových vychovatelů.
- Individuální konzultace pro pedagogické pracovníky v oblasti výchovy a vzdělávání.
- Konzultace se zákonnými zástupci při vzdělávacích a výchovných problémech dětí.
- Podpora tolerantního a multikulturního prostředí ve škole a školském zařízení (Dětský domov se školou Liběchov, 2022).

Speciální pedagog – etoped

Etoped je odborník, zaměřující se na výchovu a vzdělávání dětí s určitým typem postižení. Je specialistou na poruchy chování. Zajišťuje diagnostiku postižení dítěte a pedagogickou nápravu souvisejících obtíží. Šance dětem. (n.d.).

Jeho hlavním úkolem je stanovovat aktuální schopnosti a dovednosti dítěte, také možnosti nápravy oslabených oblastí, a i případnou kompenzaci postižení. Šance dětem. (n.d.).

Národní soustava povolání (n.d.) říká, že speciální pedagog provádí pedagogickou, diagnostikační, terapeutickou, logopedickou a také poradenskou činnost. Mezi pracovní činnosti patří například:

- Hodnocení účinnosti nápravných, reedukačních a také kompenzačních postupů.
- Tvorba koncepcí, metodik a postupů speciálně pedagogických, preventivních a poradenských služeb.
- Vedení dokumentace.
- Studium nových poznatků v oboru, jejich aplikace do speciálně vzdělávacích a nápravných programů.
- Vyšetřování logopedická, etopedická, somatopedická a další, provádění nápravy poruch.
- Spolupráce s rodiči a rodinami postižených dětí a mládeže, a to při aplikaci nápravných metod.
- Spolupráce se školami a školskými, zdravotnickými, dalšími zařízeními.

Nejvhodnějším vzdělávacím oborem pro výkon této profese je magisterský studijní program v oboru speciální pedagogika. Národní soustava povolání. (n.d.).

Mezi odborné dovednosti, které jsou nutné pro výkon této profese patří například:

- Tvorba obecných metod ve výchově a vzdělávání, a to v oblasti volného času dětí a mládeže.
- Provádění pedagogických vyšetření dětí.
- Diagnostika studijních předpokladů.
- Provádění psychoterapie pro skupinu dětí. Národní soustava povolání. (n.d.).

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 18 vymezuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – speciální pedagog:

„Speciální pedagog získává odbornou kvalifikaci vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném magisterském studijním programu v oblasti pedagogických věd

- a) zaměřené na speciální pedagogiku,
- b) zaměřené na pedagogiku předškolního věku nebo na přípravu učitelů základní školy nebo na přípravu učitelů všeobecně-vzdělávacích předmětů střední školy nebo na přípravu vychovatelů a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou, nebo
- c) studijního oboru pedagogika a doplňujícím studiem k rozšíření odborné kvalifikace uskutečňovaném vysokou školou. Zákony pro lidi. (n.d.)“

Etopedie je obor speciální pedagogiky, který se zabývá výchovou a vzděláváním obtížně vychovatelných dětí a mládeže a zkoumáním příčin, projevů a také důsledků poruch chování. Etopedie spolupracuje s: vývojovou psychologií, pedagogickou psychologií, sociální psychologií, pedopsychiatrií, neurologií, sociologií a také s kriminologií. Ve svých základních principech vychází z obecné pedagogiky a zajímá se o problematiku genetiky. Etopedická péče probíhá ve speciálních výchovných ústavech, v pedagogicko-psychologických poradnách a jako prevence (Švancar, 1988).

Asistent pedagoga

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů v § 20 odstavci 2 vymezuje předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – asistent pedagoga:

„(1) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost ve třídě, ve které se vzdělávají děti nebo žáci se speciálními vzdělávacími potřebami, nebo ve škole zajišťující vzdělávání dětí a žáků formou individuální integrace, získává odbornou kvalifikaci

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,

b) vysokoškolským vzděláním získaným studiem jiného akreditovaného studijního programu než podle písmene a) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,

2. studiem pedagogiky, nebo

3. absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného vysokou školou nebo zařízením pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (dále jen „studium pro asistenty pedagoga“),

c) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením akreditovaného vzdělávacího programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením,

d) vyšším odborným vzděláním získaným ukončením jiného akreditovaného vzdělávacího programu než podle písmene c) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,

2. studiem pedagogiky, nebo

3. studiem pro asistenty pedagoga,

e) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání s pedagogickým zaměřením, nebo

f) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením jiného vzdělávacího programu středního vzdělávání než podle písmene e) a

1. vzděláním v programu celoživotního vzdělávání uskutečňovaném vysokou školou a zaměřeném na pedagogiku,

2. studiem pedagogiky, nebo

3. studiem pro asistenty pedagoga.

(2) Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci

a) vzděláním podle odstavce 1,

b) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a studiem pedagogiky,

- c) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu asistentů pedagoga,
- d) středním vzděláním získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání a 1. studiem pedagogiky, nebo
2. studiem pro asistenty pedagoga, nebo
- e) základním vzděláním a studiem pro asistenty pedagoga. Zákony pro lidi. (n.d.).“

Matoušek říká, že kvalitní personál v ústavu je velmi důležitý, a proto i výběr zaměstnanců by měl být dobře zvážen.

Aby byl ústav přitažlivý pro potenciální zaměstnance a pracoval dobře, je potřeba, aby byl funkční tým pracovníků sestaven podle jasné koncepce ústavu. Nabírání nových zaměstnanců se opírá o osobní sympatie a ústav se stává zaopatřovacím zařízením nejen pro klienty, ale i pro personál. Poté se potřeby personálu dostanou nad potřeby klientů a ústav začne postupně degenerovat. Proto by před přijetím nového pracovníka mělo mít vedení ústavu jasno, jaká je jeho pracovní náplň, cíle práce a také by se mělo zvážit, co bude identifikovat, že nový pracovník bude schopen těchto cílů dosahovat. Kritéria výcviku a vzdělání je mnohem snazší, než posoudit osobnostní předpoklady pro výkon té profese (Matoušek, 1999).

3.2 Klienti dětského domova se školou

Definovat typického klienta dětského domova se školou je velmi obtížné. Matoušek uvádí důvod, proč se děti dostávají do ústavního zařízení.

Klienti se do ústavního zařízení dostávají proto, že jsou v náročné životní situaci, skoro vždy jsou pod nějakým tlakem. Vstup klienta do zařízení bývá událostí málo vítanou, volbou menšího zla. Klientův vstup do neznámého prostředí, ve kterém se bude muset přizpůsobovat pravidlům pro něj představuje další zátěž a další nároky (Matoušek, 1999).

Obtížně vychovatelné děti neboli budoucí klienti dětského domova se školou je možné rozdělit dle poruch a také podle příčin.

Kategorizace podle poruch

Obtížně vychovatelní se dělí dle závažnosti poruchy chování na osoby disociální, asociální a antisociální. Disociální neboli nespolečenské chování (Švancar, 1988).

Kategorizace podle příčiny

Někteří autoři dělí ty, kteří jsou obtížně vychovatelní podle příčiny vyskytující se v převládající složce osobnosti na osoby: psychopatické, neurotické, sociálně nepřizpůsobivé, s defektem poznávacích schopností (Švancar, 1988).

Intervence obcí je v této problematice je klíčová. Sociální kurátoři sehrávají velkou roli v řešení situace klienta, a i během umístění klienta v dětském domově se školou jsou důležitým pracovníkem, se kterým spolupracuje sociální pracovník daného ústavu.

Správní činnost ve sféře sociální péče u nás uskutečňují sociální pracovníci městských úřadů a obcí s rozšířenou působností, sociální kurátoři pro dospělé a kurátoři pro mládež. Sociální kurátoři pro mládež pracují na sociálních odborech obecních úřadů, kde pečují: o děti mladší 15 let, které se dopustily činu, jenž by byl u staršího člověka klasifikován jako trestný, dále o mladistvé ve věku 15 až 18 let, kteří se dopustili přestupku nebo trestného činu a bylo u nich zahájeno trestní stíhání a také o děti a mladistvé, kteří mají opakované vážné poruchy chování (útěky z domova, zneužívání návykových látek, závislost na hracích automatech, absence ve škole). Kurátor spolupracuje s orgány činnými v trestním řízení a podává jim na základě svých šetření zprávy o dítěti. Zúčastňuje se soudního řízení, kde se projednává případ. Může také navrhovat výchovu v náhradní rodině, ale také ústavní a ochrannou výchovu. Přípravuje podklady pro řízení o výchovných opatřeních, které vede komise péče o rodinu. Dále pečuje o děti a mladistvé, kteří jsou propuštěni z ústavní výchovy. Mimo to i organizuje a realizuje preventivní programy (Matoušek, 2011).

Mládeží by se dala nazvat věková skupina klientů, která nejčastěji bývá v dětském domově se školou. Mládež je dle Švancarova definovaná dle rozpětí určitého věku.

Mládež tvoří velkou věkovou skupinu, která zaujímá ve společnosti své určité specifické postavení. Mládež je sociální skupinou, která je charakterizovaná přechodem mezi dětstvím a dospělostí. Podle věku můžeme rozlišit mládež mladší věkové skupiny – zhruba 15 až 18 a starší věkové skupiny – zhruba 18 až 24 let. Dověšením 18 let nabývá jedinec zletilosti, stává se tedy plnoprávným občanem a také ústavní a ochranná výchova končí právě dosažením 18 roku věku, pokud nebyla prodloužena (Švancar, 1988).

V dětském domově se školou jsou klienti v určitém věku, který je označován jako střední školní věk. Toto období je pro dítě charakteristické určitými znaky.

Střední školní věk je u dětí od 11 do 15 let. V tomto období se stabilizují, diferencují a prohlubují zájmy. Důležité jsou podněty a možnosti ke sportovní a tělesné výchově, k soutěživosti, ale také podněty v oblasti kulturní. Rychle se rozvíjí intelekt, ale i schopnost myslet v pojmech a slovech, roste i schopnost abstrakce. Žáci si často vytvářejí vlivem různých činitelů negativní vztah ke školnímu vyučování. Právě porušený vztah k učení, ke školní práci, ke vzdělání je jedním z velmi výrazných znaků osobnostní charakteristiky obtížně vychovatelné mládeže. Neustálenost v chování je typickým obecným rysem této věkové kategorie (Švancar, 1988).

Podobně jako střední školní věk je možné charakterizovat z hlediska určitých znaků i starší školní věk.

U nezletilých v tomto období se dokončuje jejich psychosomatický vývoj. Vzniká hlubší emocionální i sexuální zájem jednoho pohlaví o druhé. Začíná se u nich projevovat zájem o určitá povolání. V sociální oblasti dochází u mnohých k zásadnímu uvolnění vztahu s rodinou – např. přechod na internát. V oblasti zájmů se vše završuje, zužuje, třídí a také prohlubuje (Švancar, 1988).

Rozvíjí se paměť logická a začínají se tvořit složitější formy pamatování. V tomto věkovém období je také výrazným faktorem kritický přístup ke skutečnosti a snaha všechny sdělované poznatky i kriticky hodnotit. Střední školní věk i starší školní věk bývají souhrnně nazývány obdobím dospívání. K obecné charakteristice populace a k věkovým zvláštnostem dětí je nutno připojit ještě tzv. individuální zvláštnosti žáků – oblast nazývaná jako typologie. Nejznámější třídění jedinců dle temperamentu, kdy v praxi pozorujeme u jednoho člověka i rysy více typů – sangvinik, flegmatik, melancholik a choleric (Švancar, 1988).

Švancar ve své knize vysvětluje termín ohrožené děti a mládež z hlediska chování. Definuje také narušenost chování dětí a mládeže. Ohrožené děti se mohou snáze dostat do prostředí ústavní výchovy.

Děti a mládež ohrožená z hlediska narušeného chování je ta část mladých lidí, která ještě nemá narušené chování, ale žije v sociálně patologickém prostředí a jsou tedy tomuto nebezpečí vystaveni. U ohrožené mládeže se mohou projevit tyto situace: potíže v sociální integraci, konfliktní postoje, narušení společenského soužití jako vnější znak ohrožení a také jako obrana proti vlivu patologického prostředí. Patří sem například krátkodobé útky z domova anebo záškoláctví. Nejčastěji se v této kategorii objevují nezletilí, kteří ještě neukončili povinnou školní docházku. U těchto nezletilých je převážně nutná úprava sociálně patologického prostředí – zpravidla rodinného. V krajním případě omezit nebo zbavit rodiče rodičovských práv a přeradit dítě ze závadného prostředí do prostředí nového. U dětí, které mají narušené chování jsou často nápadné porušené vztahy ke vzdělání, ale také k práci a ke společnosti. Objevuje se uznávání nesprávných hodnot, nevhodná náplň volného času, záškoláctví, alkoholismus, potulky, drogová závislost a podobně. Stupeň narušenosti však může být různý, zpravidla hraje značnou roli čas – jak dlouho žije v sociálně patologickém prostředí a jak dlouho žije sociálně nežádoucím způsobem života. Krajním případem narušeného chování je dětská delikvence nebo kriminalita mladistvých (Švancar, 1988).

Osobnost klientů dětského domova se školou je často spojována s předsudky od veřejnosti i médií.

Nejen veřejnost, ale i masová média trpí předsudky o typické osobnosti kriminálně se chovající mládeže. Tyto předsudky asi pravděpodobně souvisí s: jinými občanskými postoji, celkovou frustrací společnosti. Ve všech zařízeních, ve kterých se soustavně pracuje s rizikovou mládeží, má personál také vytvořenou určitou ustálenou představu o typické osobnosti klienta (Matoušek, 2011).

Rodina obtížně vychovatelného dítěte je specifikována dle Švancara následovně.

Charakterizovat obecně rodinu, nebo rodinné prostředí, ve kterém obtížně vychovatelní vyrůstají, je velmi obtížné, protože každá rodina, tak jako osobnost každého je jiná. Rodina je primárním společenským prostředím pro dítě. Primárnost je dána: citovými vazbami, vzájemnou závislostí a také vysokou strukturací vztahů. Rodina tlumočí jedince, jak procházet prvním sociálním učením, jak chápat společenské normy. Čím menší mají na dítě vliv rodiče, tím je větší vliv prostředí mimo rodinu. V některých rodinách se stane, že rodiče neplní požadavky, které se od nich při výchově dětí očekávají a tím vzniká tzv. znevýhodněné prostředí pro dítě. Po určitém čase vzniká i potřeba preventivních opatření nebo zavedení náhradní výchovy. Rodinné zázemí obtížně vychovatelných dětí se dá souhrnně charakterizovat jako prostředí: neuspořádané, s nedostatečnou výchovou, s podprůměrnou kulturní úrovní, s nízkou úrovní vzdělání. Rodiče jsou zařazeni na nekvalifikované práce, častý alkoholismus, delikventní tradice, životní styl je chudý, peníze se vynakládají na věci krátkodobé spotřeby. Neúplná rodina je také jedním z nejvýraznějších charakteristických znaků rodinného zázemí těchto dětí (Švancar, 1988).

Matoušek tvrdí, že školní prostředí působí na klienty ústavní výchovy jako rizikový činitel.

Výlučné postavení, které mělo dítě v rodině, se ztrácí nástupem do školy. Dítě se musí přizpůsobovat novému životnímu rytmu. Učitel je pro dítě zpočátku nejvýznamnější osobou ve škole, postupně ale nabývají na významu vztahy se spolužáky a solidarita s nimi. Dítě je ze strany učitele hodnoceno za podané výkony v jednotlivých předmětech a také za chování. Z toho si v prvních letech docházky odvozuje pocit vlastní hodnoty. Později tento pocit opírá také o to, jak je přijímáno spolužáky.

Význam spolužáků jako určitého zrcadla a také zdroje pocitu vlastní hodnoty, stále stoupá s blížícím se dospíváním. Děti si velmi brzy začínají ve třídě vytvářet svou vlastní „subkulturu“, která se vyznačuje zvláštním jazykem, zvyklostmi, rituály. V některých případech mohou být právě tyto podskupiny zárodkem asociálních part. Jejich vzniku napomáhá učitelovo zřetelné preferování či zatracování některých dětí. Toto se může odehrávat prostřednictvím několika prostředků: známky, poznámky, hodnocení dítěte při kontaktu s rodiči, oznámení učiněná na místním úřadě odboru péče o dítě či policejním orgánům.

Segregace dětí málo nadaných, které jsou tím pádem rizikovější, může mít podobu poznámek utroušených během vyučování, přehlížení iniciativ dítěte nebo „alergických reakcí“ na prohršky proti chování či na neznalost učiva. Učitelův nezáměr nebo agresivita mohou být také, dá se říct, živnou půdou šikanování ve třídě. Vývoji dítěte směrem ke kriminalitě může zabránit, respektive mu může napomáhat i reakce školy na zjištěné asociální chování jednoho nebo více dětí. Už ten způsob vyšetřování, a hlavně udílené tresty jsou pro všechny děti významnou zprávou o tom, jak škola dbá důstojnosti jednotlivce, která pravidla platí a do jaké míry jsou dodržována (Matoušek, 2011).

Vrstevnické party jsou pro rizikovou mládež významné a dítě mohou velmi ovlivňovat v jeho dalším procesu života.

Pro rizikovou mládež z dysfunkčních rodin je vrstevnická skupina důležitější než pro mladé lidi, kteří vyrůstají v rodinách poskytujících přiměřenou míru podpory. I pro dítě vychované ve funkční rodině, představuje každá vrstevnická skupina více nebo méně stresující nárok. Ten spočívá v tom, aby obstálo v očích vrstevníků jako ten, který je „v pořádku“ a také plně sdílí hodnoty skupiny (Matoušek, 2011).

Nároky na konformitu jsou ve vrstevnické skupině mládeže většinou vyšší než v jiných skupinách. Tyto nároky zahrnují: způsob vyjadřování, úpravu zevnějšku, druh preferované hudby, způsob chování k opačnému pohlaví, postoj – ke škole, k práci, k rodičům, k penězům, k sexualitě, ke kouření, k drogám, k alkoholu atd. U dětí, které jsou frustrované nízkou podporou rodiny, je pravděpodobnější, že potřeba kladného přijetí vrstevnickou skupinou bude silná. Právě na tyto děti má velký vliv vůdce dané party a také toho svého vlivu využívá. Delikventní party u nás téměř vždy vznikají z podskupin mladých lidí, kteří se dobře znají z jedné instituce. Tyto skupiny se úplně vymknou běžným mechanismům sociální kontroly a vytvoří si vlastní hodnotové preference a chovají se vysoce autonomně (Matoušek, 2011).

Švancar popisuje, jak tito klienti zvládají školní vzdělání a také to, jak se dokážou připravit na své budoucí povolání.

1. Obtížně vychovatelná mládež a škola

Obtížně vychovatelná mládež má vedle narušeného vztahu ke společnosti také narušený vztah ke vzdělávání a také k práci. To je již zřejmé z dosaženého stupně vzdělání, ale i z přípravy na kvalifikované povolání.

2. Příprava na povolání

Obtížně vychovatelná mládež se setkává s potížemi již v první fázi přípravy na kvalifikované povolání – volba oboru. Potíže se dělí na obecné a speciální. Obecné potíže – patří sem okolnost, že v 15 letech mladistvý nezná širokou škálu profesionálních činností a možností a jejich zájem o povolání je určován nedostatečnými poznatky. Speciální potíže – vyplývají z důsledků předcházejícího období, a to z neúspěchů v základní škole. Zájem obtížně vychovatelných o pracovní obory se neliší od zájmů ostatních mladistvých. Složitá je pro ně situace z toho důvodu, že si musí volit obor uvnitř zařízení (Švancar, 1988).

Vzhledem k tomu, že si mladí nemohou příliš vybírat obor, přidruží se k dosavadním neúspěchům zpravidla neuspokojení z vybraného oboru. Začíná se rodit vztah k práci jako prostředku obživy (Švancar, 1988).

V tomto období, kdy se mladistvý rozhodují o své budoucnosti, je velmi důležitá pomoc rodičů a vychovatelů právě z toho důvodu, aby se mladistvý nedostali na cestu vedoucí na okraj společnosti (Švancar, 1988).

Pokud bychom shrnuli údaje o charakteristice porušeného vztahu ke vzdělání a k práci zjistíme, že více než polovina obtížně vychovatelných neukončí základní školní docházku v normálním čase. Mnozí z nich také vykazují velmi nepříznivé výsledky ve školní práci, nemají zájem o vyučování, učit se jim nechce (Švancar, 1988).

Tyto děti mají problémy i ve škole, nejčastějším projevem je záškoláctví, které označuje Švancar jako průvodní znak těchto dětí, a tak ho tedy níže vysvětluje.

Průvodní znak obtížně vychovatelných dětí a mladistvých je záškoláctví. Záškoláctví – porucha vztahu k učení, opakovaná dlouhodobá neomluvená absence žáka na vyučování. Záškoláctví má vliv na úroveň znalostí žáka a je to jedna z příčin propadávání. Při výběru povolání nemívá takovýto žák většinou požadovanou úroveň vzdělání a ani prospěch. Z toho mu vznikají prakticky nepřekonatelné obtíže i komplikace. Častými průvodními jevy záškoláctví jsou krádeže, svévolné ničení hodnot, násilí na vrstevnicích (Švancar, 1988).

Pobyt v zařízení pro ně není jednoduchý po stránce psychické, což dokládá autor Matoušek i Škoviera, kteří mluví o deprivacích vlivech, ale také o emocionálním a sociálním narušení dítěte.

Na děti během pobytu v ústavním zařízení působí řada deprivacích vlivů. Mladí lidé po odchodu z ústavu obtížně hledají vlastní bydlení, ale také zaměstnání. V hledání se jim snaží pomoci několik nestátních domů na půl cesty, které ale bohužel ústavní deprivace odstranit nedokážou. U těchto mladistvých je vysoká pravděpodobnost, že se v krátké době mohou dostat do konfliktu se zákonem (Matoušek, 2005).

Emocionální a sociální narušení dítěte během pobytu v ústavní výchově je dle Škoviery téměř běžný jev.

Dítě umístěné v náhradní výchově, bývá zpravidla emocionálně i sociálně narušené. Už prenatální období pro něj není někdy jednoduché – může se potýkat s fyziologickým ohrožením (alkohol, jiné návykové látky, nízká úroveň zdravotní péče, škodlivý životní styl). Toto dítě tedy zažívá trauma: v průběhu těhotenství, po narození před umístěním do náhradní výchovy, při příchodu do náhradního prostředí. Pokud je dítě ať předškolního nebo mladšího školního věku v emocionálně i intelektově podnětném prostředí, výrazně se u něj zrychlí vývoj jak kognitivních, tak i nekognitivních funkcí jeho osobnosti. Zmírnění, respektive odstranění poruch vývoje vyžaduje hlavně: profesionálně kvalifikované a také cílené přístupy od dospělých, dále vyřešení vlastních vývojových psychosociálních krizí samotným dítětem a v neposlední řadě vybudování dlouhodobého pozitivního emocionálního vztahu mezi dítětem a dospělou osobou (Škoviera, 2007).

3.3 Legislativní rámec v dětském domově se školou

Všechny dětské domovy nemají svá stejná pravidla, ale ani nefungují dle stejného systému. Každý dětský domov se školou má svůj vnitřní řád, který vychází ze zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů.

Dle § 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů vymezen následovně:

„(1) Ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy (dále jen „zařízení“) a ve školských zařízeních pro preventivně výchovnou péči, kterými jsou střediska výchovné péče (dále jen „středisko“), musí být zajištěno základní právo každého dítěte na výchovu a vzdělávání v návaznosti na ústavní principy a mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, vytvářeny podmínky podporující sebedůvěru dítěte, rozvíjející citovou stránku jeho osobnosti a umožňující aktivní účast dítěte ve společnosti. S dítětem musí být zacházeno v zájmu plného a harmonického rozvoje jeho osobnosti s ohledem na potřeby osoby jeho věku.

(2) Účelem zařízení je zajišťovat nezletilé osobě, a to zpravidla ve věku od 3 do 18 let, případně zletilé osobě do 19 let (dále jen „dítě“), na základě rozhodnutí soudu o ústavní výchově nebo ochranné výchově nebo o předběžném opatření náhradní výchovnou péči v zájmu jeho zdravého vývoje, řádné výchovy a vzdělávání. Zařízení spolupracují s rodinou dítěte a poskytují jí pomoc při zajišťování záležitostí týkajících se dítěte, včetně rodinné terapie a nácviku rodičovských a dalších dovedností nezbytných pro výchovu a péči v rodině. Zařízení poskytují podporu při přechodu dítěte do jeho původního rodinného prostředí nebo jeho přemístění do náhradní rodinné péče.

(4) Zařízení a střediska spolupracují s orgány sociálně-právní ochrany dětí v souladu s individuálním plánem ochrany dítěte.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Dle § 2 odstavce 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů jsou těmito zařízeními tato: diagnostický ústav, dětský domov, dětský domov se školou, výchovný ústav. Zákony pro lidi. (n.d.).

V § 3 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů je uvedeno, že:

„(1) Pro děti se závažnými poruchami chování, které z těchto důvodů nemohou plnit povinnou školní docházku v jiné škole, zřizovatel zařízení zřizuje školu s odpovídajícími vzdělávacími programy jako součást zařízení.

(2) Pro děti, které po dokončení povinné školní docházky pro závažné poruchy chování nemohou být zařazeny do jiné školy poskytující střední vzdělávání, zřizovatel zařízení může jako součást zařízení zřídit školu poskytující střední vzdělání. Pro děti, které nedosáhly základního vzdělání nebo základů vzdělání, zajistí zařízení vzdělávání podle příslušného vzdělávacího programu.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

V § 4 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů je uvedeno, že:

„(1) Základní organizační jednotkou pro práci s dětmi v zařízení je výchovná skupina nebo rodinná skupina.

(4) Rodinná skupina je základní organizační jednotkou v dětském domově a v dětském domově se školou. Tvoří ji

a) v dětském domově nejméně 6 a nejvíce 8 dětí,

b) v dětském domově se školou nejméně 5 a nejvíce 8 dětí,

zpravidla různého věku a pohlaví. Sourozenci se zařazují do jedné rodinné skupiny; výjimečně je možné zařadit je do různých rodinných skupin, zejména z výchovných důvodů.“

(5) V dětském domově se školou lze v jedné budově či ve více budovách v jednom areálu zřídit nejméně 2 a nejvíce 6 rodinných skupin. Děti se do rodinných skupin zařazují se zřetelem na jejich výchovné, vzdělávací a zdravotní potřeby.

(6) Zřizovatel zařízení může v odůvodněných případech stanovit nižší počet dětí v základních organizačních jednotkách podle odstavce 4, a to za předpokladu, že uhradí zvýšené výdaje na činnost zařízení. Zákony pro lidi. (n.d.).

§ 13 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů pojednává o dětském domově se školou:

„(1) Účelem dětského domova se školou je zajišťovat péči o děti

a) s nařízenou ústavní výchovou,

1. mají-li závažné poruchy chování, nebo

2. které pro svou přechodnou nebo trvalou duševní poruchu vyžadují výchovně léčebnou péči, nebo

b) s uloženou ochrannou výchovou,

c) jsou-li nezletilými matkami a splňují podmínky stanovené v písmenu a) nebo b), a jejich děti, které nemohou být vzdělávány ve škole, jež není součástí dětského domova se školou.

(2) Dětské domovy se školou lze zřizovat odděleně pro děti podle odstavce 1 nebo se v nich zřizují rodinné skupiny odděleně pro děti podle odstavce 1.

(3) Výjimky z ustanovení odstavce 2 může udělit ministerstvo.

(4) Do dětského domova se školou mohou být umístovány děti zpravidla od 6 let do ukončení povinné školní docházky.

(5) Pokud v průběhu povinné školní docházky pominuly důvody pro zařazení dítěte do školy zřízené při dětském domově, je dítě na základě žádosti ředitele dětského domova se školou zařazeno do školy, která není součástí dětského domova se školou.

(6) Nemůže-li se dítě po ukončení povinné školní docházky pro pokračující závažné poruchy chování vzdělávat ve střední škole mimo zařízení nebo neuzavře-li pracovněprávní vztah, je přeřazeno do výchovného ústavu.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

V § 15 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů jsou uvedena tato společná ustanovení pro zařízení:

„(1) V zařízeních, ve kterých jsou umístěny děti s uloženou ochrannou výchovou, jsou používány speciální stavebně technické prostředky k zabránění útěku těchto dětí. Na základě rozhodnutí ředitele zařízení je dále možné v těchto zařízeních za účelem zajištění bezpečnosti dětí, zaměstnaných osob a svěřeného majetku využívat audiovizuální systémy.

(4) O umístění a způsobu využívání audiovizuální techniky musí být ředitelem zařízení předem informovány všechny děti umístěné v zařízení a všichni zaměstnanci zařízení.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Dle § 18, § 19 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů platí o pracovnících v zařízení následující:

§ 18

(1) Pedagogičtí pracovníci zařízení vzdělávají a vychovávají děti a klienty v souladu s cíli výchovy a vzdělávání, stanovenými tímto zákonem a dalšími právními předpisy.

(2) Pedagogickým pracovníkem zařízení může být pouze ten, kdo vedle předpokladů stanovených zákonem o pedagogických pracovnících splňuje předpoklad psychické způsobilosti.

(3) Psychická způsobilost se zjišťuje psychologickým vyšetřením. Psychická způsobilost se prokazuje

a) před vznikem pracovního poměru k zařízení,

b) v průběhu pracovního poměru v případě, že vznikne důvodná pochybnost o tom, zda pedagogický pracovník splňuje podmínku psychické způsobilosti, zejména při podezření na fyzické nebo psychické násilí na dětech; v takovém případě ředitel zařízení nařídí pedagogickému pracovníkovi podstoupit psychologické vyšetření a k tomu stanoví přiměřenou lhůtu.

„(4) Psychologický posudek je součástí osobního spisu pedagogického pracovníka.“

§ 19

(1) Nepedagogickým pracovníkem se rozumí zaměstnanec zařízení, který vykonává jinou činnost než činnost uvedenou v § 18 a splňuje kvalifikační předpoklady a požadavky stanovené pro výkon povolání zvláštním právním předpisem nebo stanovené zaměstnavatelem.

(2) Nepedagogickým pracovníkem může být ten, kdo nebyl pravomocně odsouzen za úmyslný trestný čin. Bezúhonnost se prokazuje výpisem z evidence Rejstříku trestů ne starším než 3 měsíce, který musí být předložen zařízení před vznikem pracovněprávního vztahu. Zákony pro lidi. (n.d.).

Dle § 20 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů jsou vymezena následující práva a povinnosti dětí umístěných v zařízení:

„(1) Dítě s nařízenou ústavní výchovou má právo

- a) na zajištění plného přímého zaopatření,
- b) na rozvíjení tělesných, duševních a citových schopností a sociálních dovedností,
- c) na respektování lidské důstojnosti,
- d) na společné umístění se svými sourozenci, nebrání-li tomu závažné okolnosti ve vývoji a vztazích sourozenců,
- e) na vytváření podmínek pro dosažení vzdělání a pro přípravu na povolání v souladu s jeho schopnostmi, nadáním a potřebami,
- f) na svobodu náboženství, při respektování práv a povinností osob odpovědných za výchovu usměrňovat dítě v míře odpovídající jeho rozumovým schopnostem,
- g) být seznámeno se svými právy a povinnostmi, radit se se svým obhájcem nebo opatrovníkem, ustanoveným pro řízení podle zvláštního zákona, bez přítomnosti třetích osob, a za tímto účelem přijímat a odesílat korespondenci bez kontroly jejího obsahu,
- h) účastnit se činností a aktivit zařízení organizovaných v rámci výchovného programu s výjimkou zákazu či omezení v rámci opatření ve výchově, stanovených tímto zákonem,
- i) obracet se se žádostmi, stížnostmi a návrhy na ředitele a pedagogické pracovníky zařízení a požadovat, aby podání adresovaná příslušným státním orgánům, orgánům územní samosprávy a právníkům a fyzickým osobám, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany dětí, byla ze zařízení odeslána v následující pracovní den po jejich odevzdání pracovníkům zařízení, a to bez kontroly jejich obsahu; tyto žádosti, stížnosti, návrhy a podání je zařízení povinno evidovat,

- j) vyjádřit svůj názor na zamýšlená a prováděná opatření, která se ho dotýkají; názorům dítěte musí být věnována patřičná pozornost odpovídající jeho věku a rozumové vyspělosti,
- k) požádat o osobní rozhovor a uskutečnit osobní rozhovor s pověřeným zaměstnancem orgánu sociálně-právní ochrany dětí, zaměstnancem České školní inspekce, ministerstva nebo orgánu kraje, a to bez přítomnosti dalších osob,
- l) být hodnoceno a odměňováno a ke svému hodnocení se vyjadřovat,
- m) na informace o stavu svých úspor či pohledávek,
- n) na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami za podmínek stanovených tímto zákonem, a to formou korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv,
- o) přijímat v zařízení s vědomím pedagogického pracovníka i návštěvy osob, které nejsou uvedeny v písmenu n); pedagogický pracovník návštěvu nepřipustí, pokud byly dítěti zakázány nebo omezeny návštěvy podle § 21 odst. 1 písm. e) nebo pokud návštěva ohrožuje zdraví nebo bezpečnost,
- p) opustit samostatně se souhlasem pedagogického pracovníka zařízení za účelem vycházky, pokud se jedná o dítě starší 7 let věku, pokud nedošlo k zákazu nebo omezení v rámci opatření ve výchově stanovených tímto zákonem,
- q) na podporu a pomoc po ukončení pobytu v zařízení v souladu s cílem reintegrace dítěte do rodiny a společnosti.

(2) Dítě s nařízenou ústavní výchovou má povinnost

- a) dodržovat stanovený pořádek a kázeň, plnit pokyny a příkazy zaměstnanců zařízení, šetrně zacházet se svěřenými věcmi, nepoškozovat cizí majetek, dodržovat zásady slušného jednání s osobami, s nimiž přichází do styku, v prostorách zařízení a v osobních věcech udržovat pořádek a čistotu, a i jinak zachovávat ustanovení vnitřního řádu zařízení,
- b) dodržovat předpisy a pokyny k ochraně bezpečnosti a zdraví, s nimiž bylo řádně seznámeno,
- c) poskytnout na výzvu ředitele doklady o svých příjmech,

d) předat do úschovy na výzvu ředitele předměty ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost; doba úschovy těchto předmětů nesmí přesáhnout dobu pobytu dítěte v zařízení a při jeho ukončení musí být tyto předměty dítěti nebo osobě odpovědné za výchovu vydány,

e) podrobit se na výzvu ředitele zařízení vyšetření, zda není ovlivněno alkoholem nebo jinou návykovou látkou. Je-li pro vyšetření třeba odebrat krev, je dítě povinno strpět, aby mu lékař nebo odborný zdravotnický pracovník odebral krev, pokud to není spojeno s nebezpečím pro jeho zdraví.

(3) Dítě s uloženou ochrannou výchovou má všechna práva a povinnosti podle odstavců 1 a 2, s výjimkou práv podle odstavce 1 písm. o) a p).“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Dle § 21 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů jsou vymezena následující opatření ve výchově:

„(1) Za prokázané porušení povinností vymezených tímto zákonem může být dítěti

- a) odňata výhoda udělená podle odstavce 3,
- b) sníženo kapesné v rozsahu stanoveném tímto zákonem,
- c) s nařízenou ústavní výchovou omezeno nebo zakázáno trávení volného času mimo zařízení v rozsahu stanoveném vnitřním řádem,
- d) odňata možnost účastnit se atraktivní činnosti či akce,
- e) s nařízenou ústavní výchovou zakázány návštěvy, s výjimkou návštěv osob odpovědných za výchovu, osob blízkých a oprávněných zaměstnanců orgánů sociálně-právní ochrany dětí, a to na dobu nejdéle 30 dnů v období následujících 3 měsíců.

(2) Opatření podle odstavce 1 lze ukládat podmíněně se zkušební dobou až na 3 měsíce.

(3) Za příkladné úsilí a výsledky při plnění povinností nebo za příkladný čin může být dítěti

- a) prominuto předchozí opatření podle odstavce 1,
- b) udělena věcná nebo finanční odměna,
- c) zvýšeno kapesné v rozsahu stanoveném tímto zákonem,

d) povolena mimořádná návštěva kulturního zařízení, mimořádná vycházka, mimořádná návštěva nebo přiznána jiná osobní výhoda; dětem s uloženou ochrannou výchovou se mimořádné vycházky a návštěvy povolují pouze za podmínek stanovených v odstavci 4 písm. a) a b).

(4) Dítěti s uloženou ochrannou výchovou může být dále v případě dobrých výsledků při plnění povinností

a) povolena samostatná vycházka mimo zařízení na dobu nejvýše 12 hodin, lze-li mít důvodně za to, že tím nebude ohrožen účel výkonu ochranné výchovy,

b) povoleno přijetí návštěvy jiných osob než osob odpovědných za výchovu, osob blízkých a oprávněných zaměstnanců orgánu sociálně-právní ochrany dětí, není-li to v rozporu s účelem výkonu ochranné výchovy; v odůvodněném případě může být návštěva uskutečněna se zrakovou, případně i sluchovou kontrolou zaměstnancem zařízení.

(5) Opatření přijatá podle odstavců 1 až 4 jsou zaznamenávána do osobního spisu dítěte. Organizační podrobnosti upraví vnitřní řád.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Dle § 38 odstavce 1 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů se do zařízení nepřijímají děti

a) „které jsou pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky a podle stanoviska lékaře vyžadují odbornou zdravotní péči, kterou jim nelze poskytnout v rámci pobytu v zařízení, nebo

b) s psychiatrickým onemocněním: schizofrenie, bipolární porucha, těžké depresivní a úzkostné stavy vyžadující psychiatrickou léčbu.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

§ 38 odstavce 2 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně některých zákonů uvádí, že: „poskytovatel zdravotních služeb je povinen vyhovět žádosti ředitele zařízení o vyšetření, zda dítě není pod vlivem alkoholu nebo jiné návykové látky, a podle závěru lékaře poskytnout dítěti ošetření ve zdravotnickém zařízení po dobu nutnou k detoxikaci za podmínek stanovených zvláštním právním předpisem.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Další text vychází z vyhlášky č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních v § 2 definuje organizaci výchovně vzdělávací činnosti:

„(1) Pro provoz rodinné skupiny v dětském domově se školou zřizovatel zařízení zajišťuje:

- a) řádné prostorové podmínky, jimiž jsou obývací pokoj, ložnice dětí, pokoj vychovatelů, kuchyňka, sociální zařízení,
- b) vnitřní vybavení, kterým je zejména nábytek pro uložení prádla, šatstva a obuvi dětí, knih, hraček, sedací soupravy, psací stoly a židle, jídelní stůl, běžné vybavení kuchyně,
- c) materiální podmínky, jimiž jsou zejména prádlo, ošacení a obuv, běžné domácí elektrické přístroje, potřeby pro vzdělávání, audiovizuální a výpočetní technika, vybavení pro sport a turistiku, pro rekreační činnost, pro cestování,
- d) podmínky pro osvětlení, vytápění, mikroklimatické podmínky, zásobování vodou a úklid.

(2) V zařízení mohou zaměstnanci zajišťovat stravování za pomoci dětí obdobně jako v rodině, zejména snídaně, svačiny, celodenní stravování o víkendech, v době svátků apod., s tím, že současně mohou provádět nákup potravin, a to v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.

(3) V rodinné skupině a ve výchovné skupině ředitel zařízení zajišťuje denní péči o děti způsobem obdobným jako v rodině, a to zpravidla 3 pedagogickými pracovníky. Noční služba v zařízeních je zajišťována zpravidla pedagogickými pracovníky a dbá o bezpečnost dětí v nočních hodinách zpravidla od 21 do 8 hodin.

Noční služba může podle potřeby též zajišťovat pomoc dětem při hygienické obsluze a jejich sebeobsluze, při oblékání a přípravě na odchod z budovy, při péči o nemocné děti, při doprovodu dětí k lékařskému vyšetření apod. Počet zaměstnanců zajišťujících noční službu a jejich složení z hlediska počtu mužů a žen stanoví ředitel zařízení s přihlédnutím k provozním podmínkám zařízení a jeho aktuální situaci.

(4) Rodinná skupina a výchovná skupina může být umístěna i v bytové jednotce, která splňuje požadavky stanovené zvláštním právním předpisem.

(5) Pro nezaopatřené osoby může ředitel zařízení zajistit samostatné ubytování v prostorách zařízení nebo mimo zařízení.

(6) V zájmu přípravy na budoucí samostatný život dítěte může být v zařízení zřízena jedna nebo více samostatných bytových jednotek pro ubytování jednotlivých dětí nebo nejvýše tříčlenné skupiny dětí, které se připravují na odchod ze zařízení. Do těchto bytových jednotek mohou být umístěny děti starší 16 let podle kritérií a za podmínek stanovených vnitřním řádem zařízení.

(7) Pro děti po ukončení povinné školní docházky, které se dále nepřipravují na budoucí povolání, může být z výchovných a vzdělávacích důvodů zřízena v diagnostickém ústavu, dětském domově se školou a výchovném ústavu samostatná výchovná skupina nebo rodinná skupina se zaměřením na přípravu pro výkon povolání nebo pracovní činnosti dětí (dále jen „pracovně výchovná skupina“).

(8) Dítě starší 15 let zařazené do pracovně výchovné skupiny může vedle přípravy na výkon povolání a na pracovní činnosti vykonávat též pracovní činnosti v pracovněprávním vztahu, odpovídající jeho věku, zdravotnímu stavu a schopnostem.

(9) Postup v případech zásadní důležitosti pro život dítěte, zejména souvisejících s přípravou dítěte na budoucí povolání, s lékařskými zákroky a předpokládanou hospitalizací ve zdravotnickém zařízení, ředitel zařízení předem projedná se zákonnými zástupci, popřípadě také s jinými osobami, kterým bylo dítě svěřeno do výchovy rozhodnutím příslušného orgánu. Jedná-li se o akutní lékařský zákrok nebo hospitalizaci, ředitel zařízení o něm bezodkladně písemně informuje osoby uvedené ve větě první. Ve věci přípravy na budoucí povolání ředitel zařízení respektuje názor dítěte, je-li to možné. Pokud není možné respektovat názor dítěte ve věci přípravy na budoucí povolání, vyžádá si ředitel zařízení stanovisko školy, kterou dítě navštěvuje, a vyjádření psychologa nebo speciálního pedagoga-etopeda, a rozhodne se zřetelem k těmto vyjádřením.“
Zákony pro lidi. (n.d.).

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních v § 3 popisuje školy při zařízeních takto:

„(1) Při dětských domovech se školou zřizovatel podle potřeby zřizuje mateřskou školu a základní školu.

(2) Diagnostická třída se zřizuje při počtu nejméně 4 žáků. Třída školy a skupina pro praktické vyučování má nejméně 4 děti nebo žáky. Třída školy, s výjimkou třídy školy při diagnostickém ústavu, se naplňuje do počtu 14 dětí nebo žáků, skupina pro praktické vyučování se naplňuje do počtu 8 žáků, s přihlédnutím k jejich speciálním vzdělávacím potřebám a při zajištění bezpečnosti a zdraví dětí a žáků.

(3) Ve školách, jejichž činnost vykonává právnická osoba vykonávající zároveň činnost zařízení, mohou být odděleně zřízeny třídy pro děti s uloženou ochrannou výchovou.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních v § 5 definuje organizační postup dětského domova se školou:

„(1) Zaměstnanec určený ředitelem zařízení zajistí převzetí dokumentace dítěte a provede s dítětem vstupní pohovor. Seznámí dítě s vnitřním řádem zařízení, s právy a povinnostmi dítěte, s organizací a s režimem zařízení, zařadí dítě do rodinné skupiny nebo výchovné skupiny a přidělí mu lůžko, osobní skříňku a osobní potřeby.

(2) Pedagogický pracovník určený ředitelem zařízení zpracuje program rozvoje osobnosti dítěte na základě komplexní diagnostické zprávy. Zpráva je zpracována ve spolupráci s odborným zaměstnancem diagnostického ústavu, který nejméně dvakrát ročně ověřuje účelnost a výsledky výchovně vzdělávací činnosti v zařízení. Současně ředitel zařízení zajistí, aby se s programem seznámili všichni pedagogičtí pracovníci zařízení.

(3) Jestliže je dítě dlouhodobě na útěku, ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu trestního opatření a vyžadují-li to provozní podmínky zařízení, může být dítě přemístěno do jiného zařízení.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Vyhláška č. 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních v § 10 upravuje umístování dětí se závažnými poruchami chování:

(1) Do dětského domova se školou mohou být diagnostickým ústavem umístovány zejména:

- a) děti, které jsou v důsledku svého psychického oslabení závažně ohroženy ve svém vývoji,
- b) děti s poruchami pozornosti a soustředění, doprovázenými hyperaktivitou, které není možné zvládat běžnými výchovnými postupy a metodami,
- c) děti experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé.

„(2) Výchovně léčebná péče je zajišťována speciálně pedagogickými a psychologickými metodami, zpravidla za spolupráce zdravotnického zařízení, které je způsobilé poskytovat požadovanou zdravotní péči.”

(3) Do dětských domovů se školou se děti umísťují na nezbytně nutnou dobu. Nejpozději v osmém týdnu po umístění dítěte probíhá přehodnocování aktuálnosti jeho pobytu v daném zařízení a závěry jsou součástí osobní dokumentace dítěte. Po ukončení pobytu je dítě přemístěno zpravidla zpět do dětského domova se školou nebo výchovného ústavu.“ Zákony pro lidi. (n.d.).

Praktická část

4 Stanovení výzkumného tématu

Volba vybrat si problematiku motivace studentů k výkonu profese sociálního pracovníka v dětském domově se školou souvisí s mou praxí v rámci studia na této vysoké škole. V dětském domově se školou, který jsem navštívila se mi moc líbilo. Prostředí i pracovníci na mě působili velmi dobře. Mohla jsem se i podívat na náplň práce sociálního pracovníka právě v dětském domově se školou. V té době jsem se i zamýšlela, zda bych já sama po dostudování chtěla v tomto typu zařízení pracovat. Vznikla tedy myšlenka, že by mě zajímalo, zda mají moji spolužáci zájem zde pracovat, či ne.

Praktická část navazuje na část teoretickou, ve které jsem se zabývala pojmy: motivace, sociální práce, dětský domov se školou. Více jsem se ještě v rámci motivace zabývala motivací lidí v sociální oblasti. Tuto praktickou část práce jsem zaměřila právě na motivaci. Zjišťovala jsem, zda mají studenti zájem o práci v dětském domově se školou. V následujících kapitolách uvedu cíl výzkumu, výzkumný soubor, výsledky odpovědí na jednotlivé otázky a mou interpretaci.

4.1 Cíl výzkumu a výzkumná otázka

Cílem mého výzkumu bylo zjistit, zda mají studenti oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii zájem o práci v dětském domově se školou jako sociální pracovník. Výzkumná otázka: Jak souvisí zájem studentů Pražské vysoké školy psychosociálních studií se zvolenou cílovou skupinou v dětského domova se školou?

4.1.1 Hypotézy

Hypotéza 1

Hypotéza nulová₀₁:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií vnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Hypotéza alternativní_{A1}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nevnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Hypotéza 2

Hypotéza nulová₀₂:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A2}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza 3

Hypotéza nulová₀₃:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A3}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

4.2 Výzkumný soubor

4.2.1 Výběr a charakteristika respondentů

Do výzkumu motivace u vysokoškolských studentů bylo zařazeno celkem 100 účastníků. Respondenti do dotazníku byli vybráni záměrně. Jednalo se o studenty a studentky oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii na Pražské vysoké škole psychosociálních studií. Výzkumné šetření se týkalo jak studentů bakalářského studia, tak i magisterského studia tohoto oboru. Zařazeni byli studenti i studentky pouze kombinované formy studia, protože výuku v prezenční formě škola nenabízí.

Výzkumu se účastnilo celkem 74 studentů kombinované formy studia. 65 žen a 9 mužů. Z tohoto počtu bylo 10 respondentům 19-26 let, 23 respondentům 27-40 let a 41 respondentům 40 let a více. Výzkumu se účastnilo 13 respondentů z 1. ročníku Bc. studia, 0 respondentů z 2. ročníku Bc. studia, 6 respondentů z 3. ročníku Bc. studia, 25 respondentů z 1. ročníku NMgr. studia a 30 respondentů z 2. ročníku NMgr. studia. Výzkum proběhl v období od 21. 2. 2023 do 7. 3. 2023 on-line.

4.2.2 Etické aspekty výzkumu

Výzkumu se studenti účastnili dobrovolně. Bylo na jejich rozhodnutí, zda dotazník vyplní či ne. Studenti byli před vyplňováním obeznámeni, k jakým účelům dotazník slouží.

4.3 Metodika

4.3.1 Metoda sběru dat

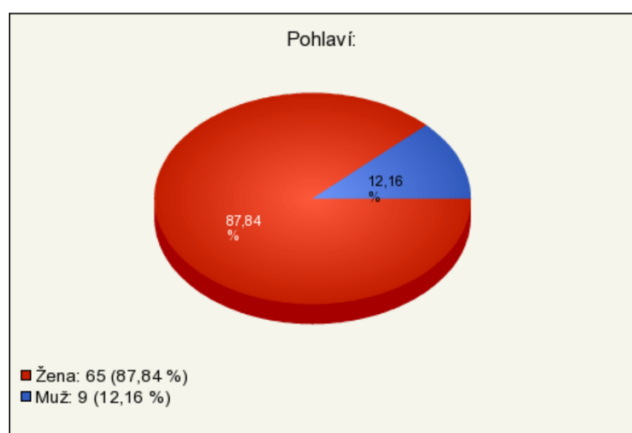
K výzkumu jsem použila metodu dotazníku. Dotazník jsem vytvořila přes webové rozhraní a rozeslala jsem ho přes studijní oddělení školy vybraným studentům. Dotazník obsahoval celkem 20 otázek. Otázky byly jednak pouze uzavřené, tedy nabízející jednu odpověď, a jednak otázky uzavřené s možností vlastní odpovědi, ve kterých jsem od studentů očekávala názor, pokud se jim ani jedna z mých nabízených možností nelíbila, nebo nebyla vhodná. Zahrnula jsem i otázky se škálou a otázky rozdělující.

4.4 Výsledky výzkumu a jejich interpretace

Dotazník jsem začala se sociodemografickými otázkami. Tyto údaje mi poskytly základní informace o výběrovém souboru.

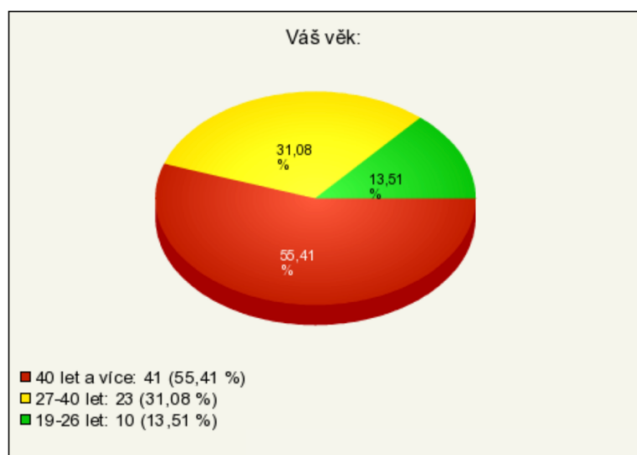
1) Pohlaví

Žena	65
Muž	9

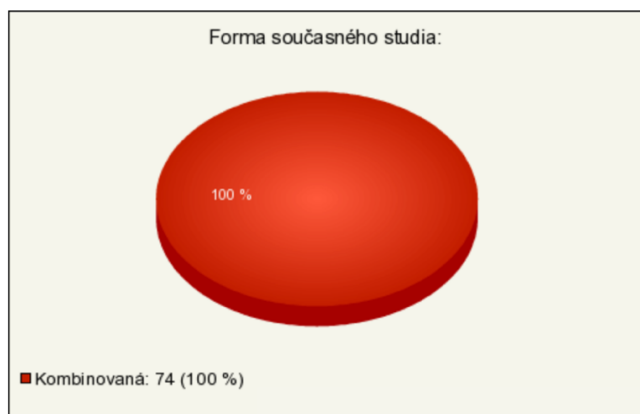
2) Váš věk

40 let a více	41
27-40 let	23
19-26 let	10

Nejpočetnější skupinu respondentů tvořili studenti ve věku **40 let a více**, kteří tvořili 55,41 %. Druhá největší skupina byla ve věku **27-40 let**, která tvořila celkem 31,08 %. Nejmenší skupina byla ve věku **19-26 let**, tvořící 13,51 %.

3) Forma současného studia

4) Typ studia

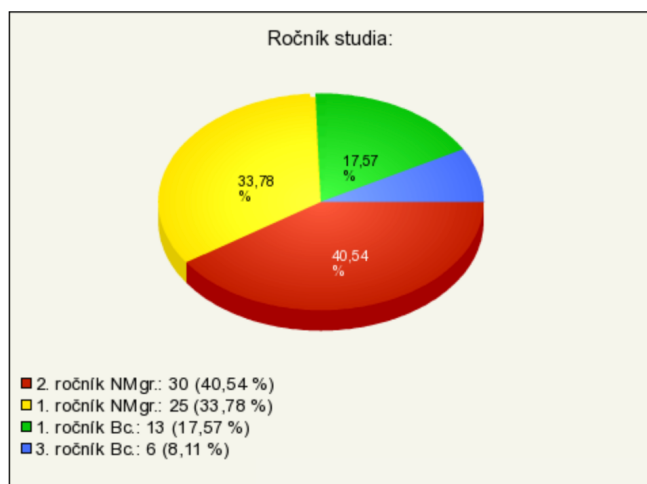
Navazující magisterské	56
Bakalářské	18

Na otázky v dotazníku odpovědělo 56 studentů **navazujícího magisterského studia**, tedy 75,68 %. V menším počtu odpovědělo 18 studentů **bakalářského studia** – 24,32 %.

5) Ročník studia

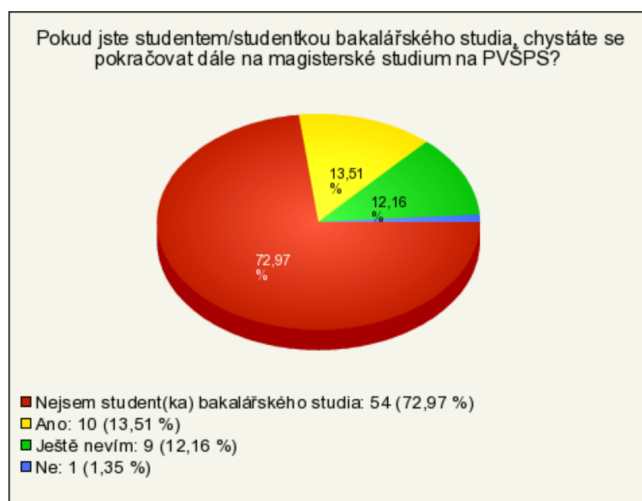
2. ročník NMgr.	30
1. ročník NMgr.	25
1. ročník Bc.	13
3. ročník Bc.	6

Dle ročníku studia odpovědělo celkem 30 studentů **druhého ročníku navazujícího magisterského studia** – 40,54 %. Druhou nejpočetnější skupinou bylo 25 studentů **prvního ročníku navazujícího magisterského studia** – 33,78 %. Nejméně odpovědělo studentů bakalářského studia. **Z prvního ročníku** to bylo 13 studentů – 17,57 % a **ze třetího ročníku** pouze 6 studentů – 8,11 %.

6) Pokud jste studentem/studentkou bakalářského studia, chystáte se pokračovat dále na magisterské studium na Pražské vysoké škole psychosociálních studií?

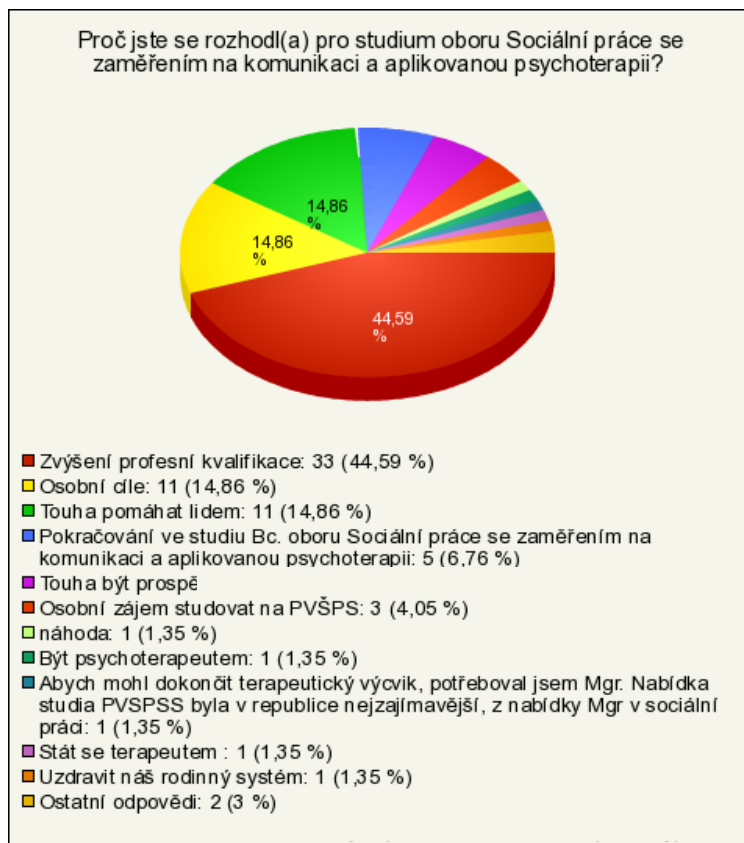
Nejsem student(ka) bakalářského studia	54
Ano	10
Ještě nevím	9
Ne	1

Celkem 56 studentů – 72,97 % studuje magisterský studijní obor, proto odpověděli, že **nejso** studenty **bakalářského studia**. 10 studentů **chce pokračovat dále na magisterské studium** – 13,51 %. Celkem 9 studentů, tedy 12,16 % ještě **neví**, zda chce dále pokračovat v navazujícím studiu. Pouze jeden respondent 1,35 % odpověděl, že **nechce** dále pokračovat.

7) Proč jste se rozhodl(a) pro studium oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii?

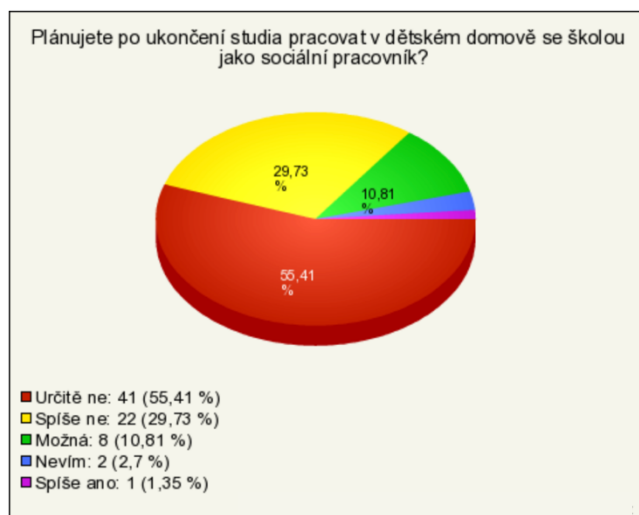
Zvýšení profesní kvalifikace	33
Osobní cíle	11
Touha pomáhat lidem	11
Pokračování ve studiu Bc. oboru	5
Touha být prospěšný	4
Osobní zájem studovat na Pražské vysoké škole psychosociálních studií	3
Náhoda, Být psychoterapeutem, Uzdravit náš rodinný systém, Ostatní	7

Nejvíce respondentů 33, což je 44,59 % odpovědělo, že důvodem pro studium tohoto oboru je **zvýšení profesní kvalifikace**. Ve shodném počtu respondentů 11 jsou odpovědi: **osobní cíle a touha pomáhat lidem** (14,86 %). Důvod **pokračování ve studiu Bc. oboru** uvedlo 5 respondentů, celkem 6,76 %. Dalším významným důvodem byla **touha být prospěšný**, a to v počtu 4 respondentů – 5,41 %. **Osobní zájem studovat na Pražské vysoké škole psychosociálních studií** mají 4 respondenti, 4,05 %. Zbylé odpovědi se vyskytly po jedné odpovědi.

8) Plánujete po ukončení studia pracovat v dětském domově se školou jako sociální pracovník?

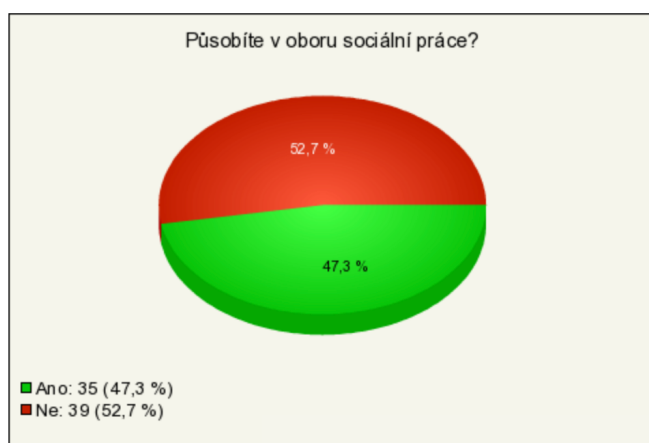
Určitě ne	41
Spíše ne	22
Možná	8
Nevím	2
Spíše ano	1

Nejpočetnější skupinou u této otázky byla odpověď: **určitě ne**, na kterou takto odpovědělo 41 respondentů – 55,41 %. Druhou velkou skupinou byla odpověď: **spíše ne**, odpovědělo na ni 22 respondentů – 29,73 %. Zbylé odpovědi byly již v menší míře. Osm respondentů odpovědělo: **možná**, což je celkem 10,81 %. Odpověď **nevím** se vyskytla pouze dvakrát (2,7 %) a odpověď **spíše ano** pouze jednou (1,35 %).

9) Působíte v oboru sociální práce?

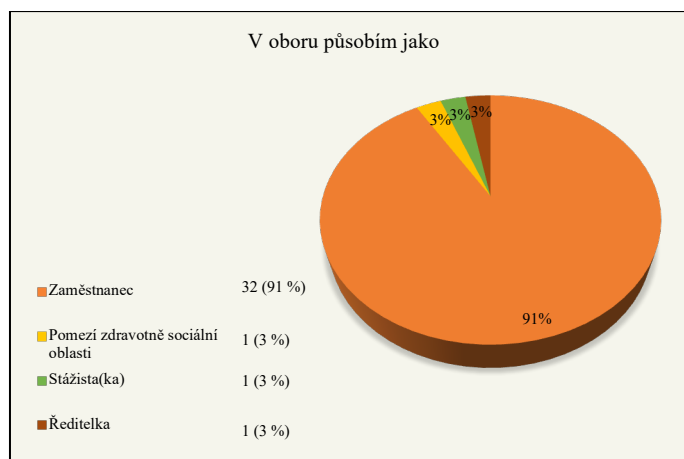
Ano	35
Ne	39

U této otázky jsou výsledky téměř stejné. **Ano**, odpovědělo celkem 35 respondentů, což je 47,3 %. O něco více, tedy 39 (52,7 %) respondentů odpovědělo **ne**.

10) V oboru působím jako

Zaměstnanec	32
Pomezí zdravotně sociální oblasti	1
Stážista(ka)	1
Ředitelka	1

Nejpočetnější skupinou jsou zde **zaměstnanci**, celkem 32 respondentů činí 91 %. **Ostatní respondenti** působí na různých pozicích, které jsou zastoupené pouze jedním hlasem, což jsou 3 %.

11) Máte v rámci rodiny pracovní vzor v sociální práci?

Ne	69
Ano, matka pracuje/pracovala jako sociální pracovnice.	4
Ano, oba rodiče pracují/pracovali jako sociální pracovníci.	1

Většina respondentů **nemá ve své rodině vzor** – 69 respondentů činí 93,24 %. Pouze 4 respondenti mají v rodině **matku jako vzor** 5,41 %. Pouze jeden respondent uvedl, že má **vzor v obou rodičích** 1,35 %.

12) Máte zkušenost s klienty dětského domova se školou?

Ano	15
Ne	59

Celkem 59 respondentů, což je 79,73 % **nemá zkušenost**. **Zkušenost má** pouze 15 respondentů - 20,27 %.

13) Má tato zkušenost vliv na Váš zájem o práci s touto cílovou skupinou?

Ano	6
Nevím	1
Ne	8

Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti s odpovědí – **ne**, kterých je celkem 8 (53,33 %). Další velkou skupinou jsou respondenti s odpovědí – **ano**, těch je 6 (40 %). Pouze jeden respondent **neví** 6,67 %.

14) Jak Vás tato zkušenost ovlivnila?

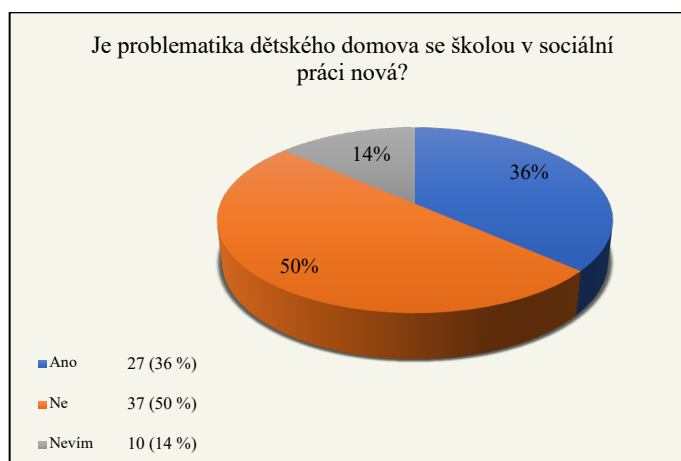
Něco mezitím	9
Pozitivně	6

Negativně zkušenost neovlivnila nikoho. 9 respondentů uvedlo **něco mezitím** – 60 %. **Pozitivně** zkušenost ovlivnila 6 respondentů, 40 %.

15) Je problematika dětského domova se školou v sociální práci nová?

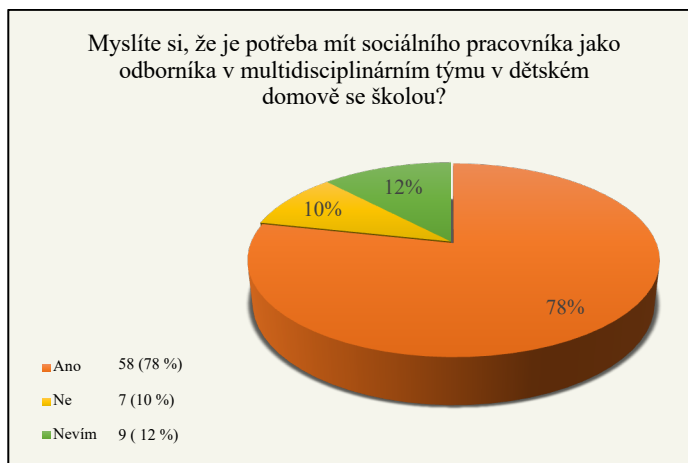
Ano	27
Ne	37
Nevím	10

Pro 27 respondentů - 36 % **je problematika nová**. 37 respondentů uvedlo, že pro ně **problematika nová není** – 50 %. Celkem 10 respondentů, což je 14 % uvedlo odpověď **nevím**.

16) Myslíte si, že je potřeba mít sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou?

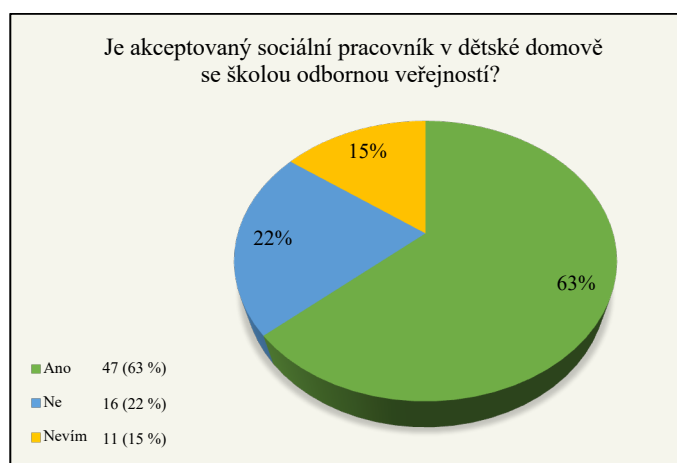
Ano	58
Ne	7
Nevím	9

Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti 58 s odpovědí **ano** – 78 %. Menší skupinu tvoří odpověď **nevím**, což je 9 respondentů a 12 %. Odpověď **ne** uvedlo pouze 7 respondentů – 10 %.

17) Je akceptovaný sociální pracovník v dětské domově se školou odbornou veřejností?

Ano	47
Ne	16
Nevím	11

Nejpočetnější skupina je odpověď **ano**: 47 odpovědí, 63 %. Celkem 16 respondentů uvedlo odpověď **ne**, 22 %. **Nevím** uvedlo 11 respondentů, což je 15 %.

18) Myslíte si, že je práce sociálního pracovníka v dětském domově se školou dostatečně oceňovaná?

Ano	54
Ne	15
Nevím	5

Velká většina – 54 respondentů, což je 73 % si myslí, že **ano**. Odpověď **ne**, která je druhou nejpočetnější uvedlo 15 respondentů – 20 %. **Nevím** uvedlo pouze 5 respondentů tvořících 7 % z celku.

19) Myslíte si, že pokud byste pracoval/a v dětském domově se školou, že byste se chtěl/a v této oblasti dále vzdělávat?

Ano	16
Spíše ano	32
Nevím	6
Spíše ne	20

Nejvíce početnou zde byla odpověď **spíše ano** 32 respondentů (43 %). Další početnou je odpověď **spíše ne** 20 respondentů (27 %). Celkem 16 respondentů uvedlo **ano** – 22 %. Nejméně respondentů 6 (8 %) uvedlo, že **neví**.

20) Máte zájem o práci v dětském domově se školou jako sociální pracovník?

Nevím	18
Ne	56

Zde je velmi zastoupen názor, že **nemají zájem**, a to 56 hlasy (75,68 %). 18 respondentů uvedlo, že **neví** (24,32 %).

Vyhodnocení výzkumných hypotéz

Výsledky výzkumu diplomové práce jsem na základě sesbíraných dat rozdělila záměrným výběrem na základě ročníků na vysoké škole. Pro výpočet hypotéz jsem použila Pearsonův Chí-kvadrát, který je dle autora Chrásky (2016) vhodným statistickým testem z důvodu, že v tomto případě se jedná o test mezi dvěma kvalitativními znaky. Pearsonův Chí-kvadrát testuje nezávislost v kontingenčních tabulkách a znázorňuje ji v kontingenčním grafu.

„Chí-kvadrát test nezávislosti v kontingenční tabulce, který se využívá v případech, kdy se rozhoduje, zda existuje nějaká souvislost mezi dvěma jevy, a to v našem případě u žen a mužů (respondenti výzkumu – studenti), zachycenými pomocí nominálního šetření“ (Chráska, 2007), které je zaznamenáno v rámci hypotéz 1 až 3 a jednotlivých kontingenčních tabulek 1 až 3.

Pozorované četnosti představují data získaná od dotazovaných žen a mužů, očekávaná četnost je získaná výpočtem následujícího vzorce:

$$G = \sum_{i=1}^r \sum_{j=1}^s \frac{(n_{ij} - n'_{ij})^2}{n'_{ij}}$$

Tato aplikovaná statistika Chí-kvadrát test – se postupně testuje v rámci hypotézy H_1 až H_3 :

H_0 : Znaky v kontingenční tabulce jsou nezávislé.

H_1 : non H_0 neboli znaky jsou závislé.

Testovaná statistika G má při platnosti nulové hypotézy X_2 rozdělení se stupni volnosti $v = (r - 1) * (s - 1)$. Pro test volím obvyklou hladinu významnosti $\alpha = 5 \%$ (Pelikán, 1998).

Dále jsem v rámci Chí-kvadrát testu nezávislosti musela použít tabulku pro kritické hodnoty testového kritéria v rámci statistického testování hypotéz podle autora Chrásky a jeho odborné publikace *Metody pedagogického výzkumu* (2007).

Tabulka kritické hodnoty testového kritéria Chí-kvadrát (Chráska, 2007)

Stupně volnosti	Hladina významnosti	
	0,05	0,01
1	3,841	6,635
2	5,991	9,21
3	7,815	11,341
4	9,483	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812
7	14,067	18,475
8	15,507	20,09
9	16,919	21,666
10	18,307	23,209
11	19,675	24,725
12	21,026	26,217
13	22,362	27,688
14	23,685	29,141
15	24,996	30,578
16	26,296	32
17	27,587	33,409
18	28,868	34,805
19	30,144	36,191
20	31,410	37,566

Hypotéza 1

Hypotéza nulová₀₁:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií vnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Hypotéza alternativní_{A1}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nevnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Kontingenční tabulka 1

Pozorovaná četnost	Respondenti výzkumu – studenti				Celkově
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.	
Odpověď					
Ano	10	4	19	25	58
Ne	2	1	1	3	7
Nevím	1	1	5	2	9
Celkově	13	6	25	30	74

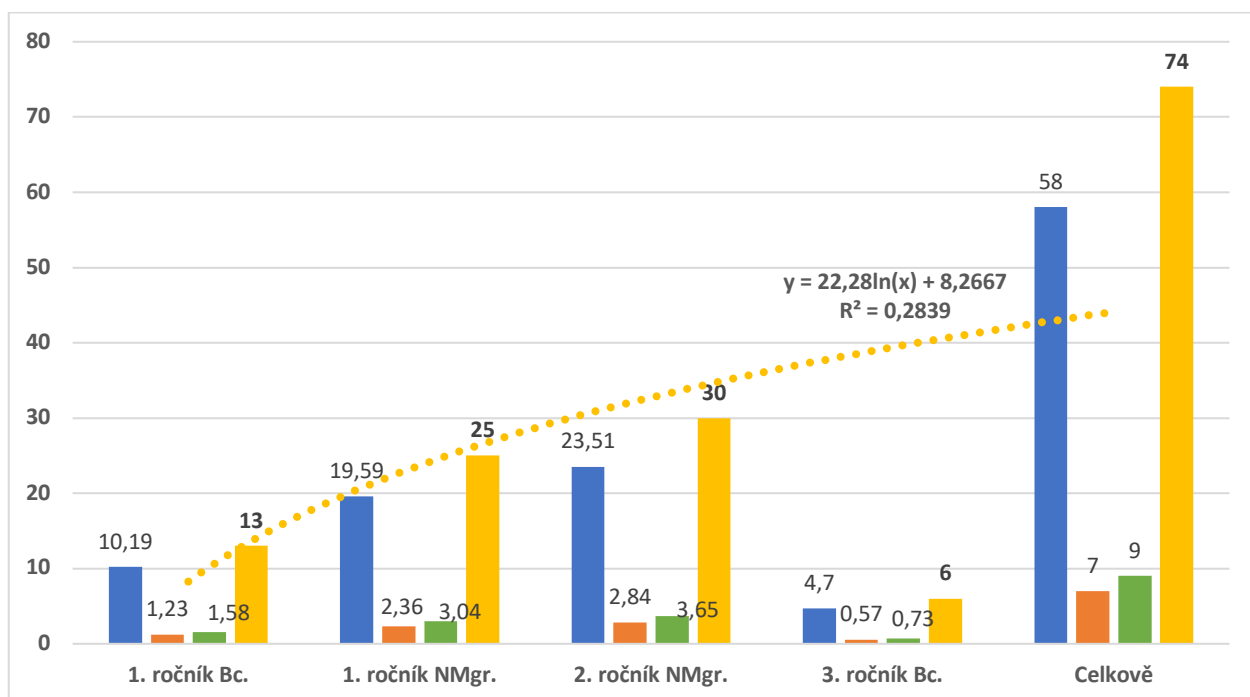
Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční tabulka 1

Očekávaná četnost	Respondenti výzkumu				Celkově
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.	
Odpověď					
Ano	10,19	4,7	19,59	23,51	n ₁ 58
Ne	1,23	0,57	2,36	2,84	n ₂ 7
Nevím	1,58	0,73	3,04	3,65	n ₃ 9
Celkově	n _{.j} 13	n _{.j} 6	n _{.j} 25	n _{.j} 30	n _{.j} 74
	Hladina významnosti		α 5 %		Signifikace chí-kvadrát testu
					G = 4,142
Po dosažení do vzorce vychází testové kritérium: G = 4,142					Vyhodnocení:
Kritická hodnota: $\chi_{(1-\alpha); df} = 12,592$					$\chi_{(1-\alpha); df} 12,592 > 4,142$
Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu H ₀₁ nezávislosti jednotlivých znaků nezamítám tedy přijímám hypotézu H ₀₁ : studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií vnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.					

Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční graf 1

Zdroj: vlastní zpracování

Statistika výpočtu Chí-kvadrát testu k výzkumné hypotéze číslo jedna výzkumu, mi ukázal výpočet skrz matematicko-statistický vzorec výsledky, které jsou v kontingenční tabulce. Lze vidět, že pozorovaná četnost ukázala, že z celkového počtu 74 respondentů odpověděli následovně: 58 označilo odpověď ano, v počtu 7, ne, a poslední odpověď nevím označilo 9 respondentů.

Následovně mi vyšly výsledky k první hypotéze. Při Chí – kvadrátu byla použita hladina významnosti 5 %, kde výsledek z výpočtu vyšel – hodnota signifikace **4,142** to znamená, že nulovou hypotézu výzkumu **H₀₁: studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií vnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou** o nezávislosti jednotlivých znaků přijímám, a zamítám alternativní hypotézu. V grafu jsem vyznačila logaritmickou spojnicí trendu celkového počtu respondentů výzkumu.

Hypotéza 2

Hypotéza nulová₀₂:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A2}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Kontingenční tabulka 2

Pozorovaná četnost	Respondenti výzkumu – studenti				Celkově
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.	
Odpověď					
Ano	2	0	5	8	15
Ne	11	6	20	22	59
Celkově	13	6	25	30	74

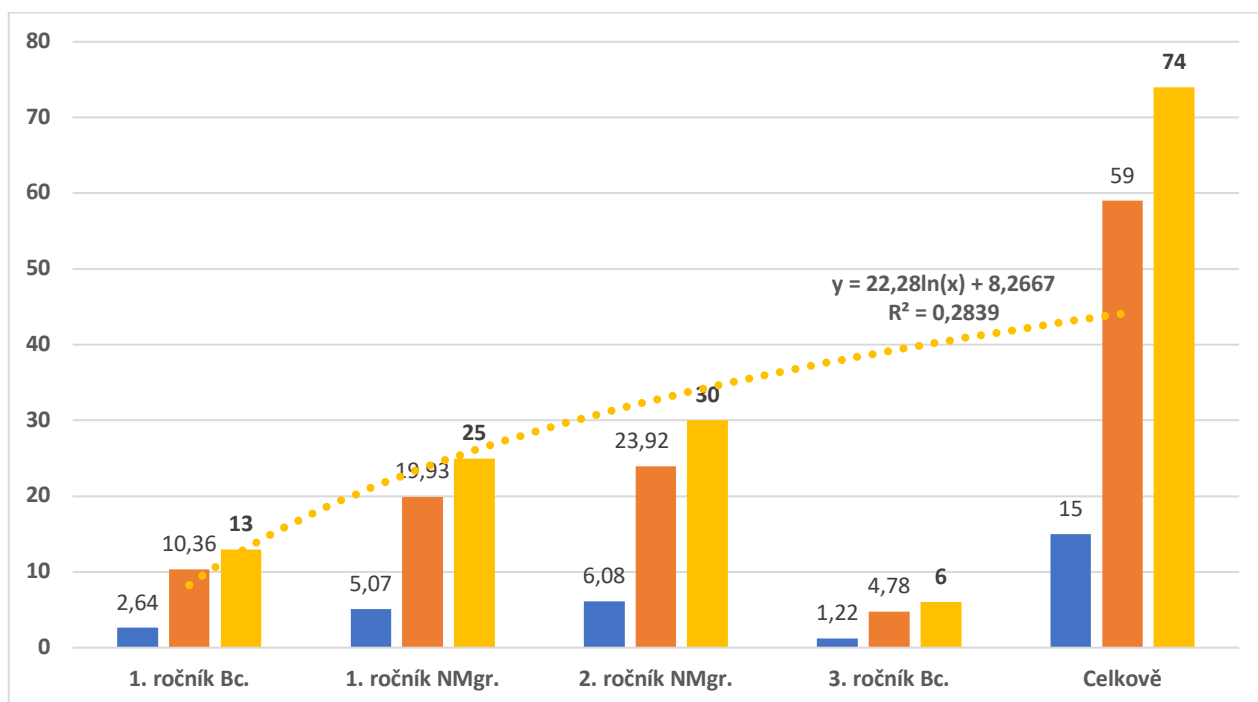
Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční tabulka 2

Očekávaná četnost	Respondenti výzkumu				Celkově	
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.		
Odpověď						
Ano	2,64	1,22	5,07	6,08	n₁ 15	
Ne	10,36	4,78	19,93	23,92	n₂ 59	
Celkově	n_{.j} 13	n_{.j} 6	n_{.j} 25	n_{.j} 30	n_{.j} 74	
	Hladina významnosti		α 5 %		Signifikace chí-kvadrát testu	G = 2,488
Po dosažení do vzorce vychází testové kritérium: G = 2,488					Vyhodnocení:	
Kritická hodnota: $\chi_{(1-\alpha); df} = 7,815$					$\chi_{(1-\alpha); df} 7,815 > 2,488$	
Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu H ₀₁ nezávislosti jednotlivých znaků nezamítám tedy přijímám hypotézu H ₀₂ : Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zkušenost s klienty dětského domova se školou.						

Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční graf 2

Zdroj: vlastní zpracování

Statistika výpočtu Chí-kvadrát testu k výzkumné hypotéze číslo jedna mého výzkumu mi ukázal výpočet skrz matematicko-statistické vzorce výsledky, které jsou v kontingenční tabulce. Lze vidět, že pozorovaná četnost ukázala, že z celkového počtu 74 respondentů odpověděli následovně: 15 označilo odpověď ano, a poslední odpověď ne označilo 59 respondentů.

Následovně mi vyšly výsledky k první hypotéze. Při Chí – kvadrátu byla použita hladina významnosti 5 %, kde **výsledek** z výpočtu vyšel – hodnota signifikace **2,488** to znamená, že nulovou hypotézu výzkumu **H₀₂ Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zkušenost s klienty dětského domova se školou** o nezávislosti jednotlivých znaků přijímám, a zamítám alternativní hypotézu. V grafu jsem vyznačila logaritmickou spojnicí trendu celkového počtu respondentů výzkumu.

Hypotéza 3

Hypotéza nulová₀₃:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A3}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

Kontingenční tabulka 3

Pozorovaná četnost	Respondenti výzkumu – studenti				Celkově
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.	
Odpověď					
Určitě ne	5	2	14	20	41
Spíše ne	3	2	11	6	22
Možná	3	2	0	3	8
Nevím	2	0	0	0	2
Spíše ano	0	0	0	1	1
Celkově	13	6	25	30	74

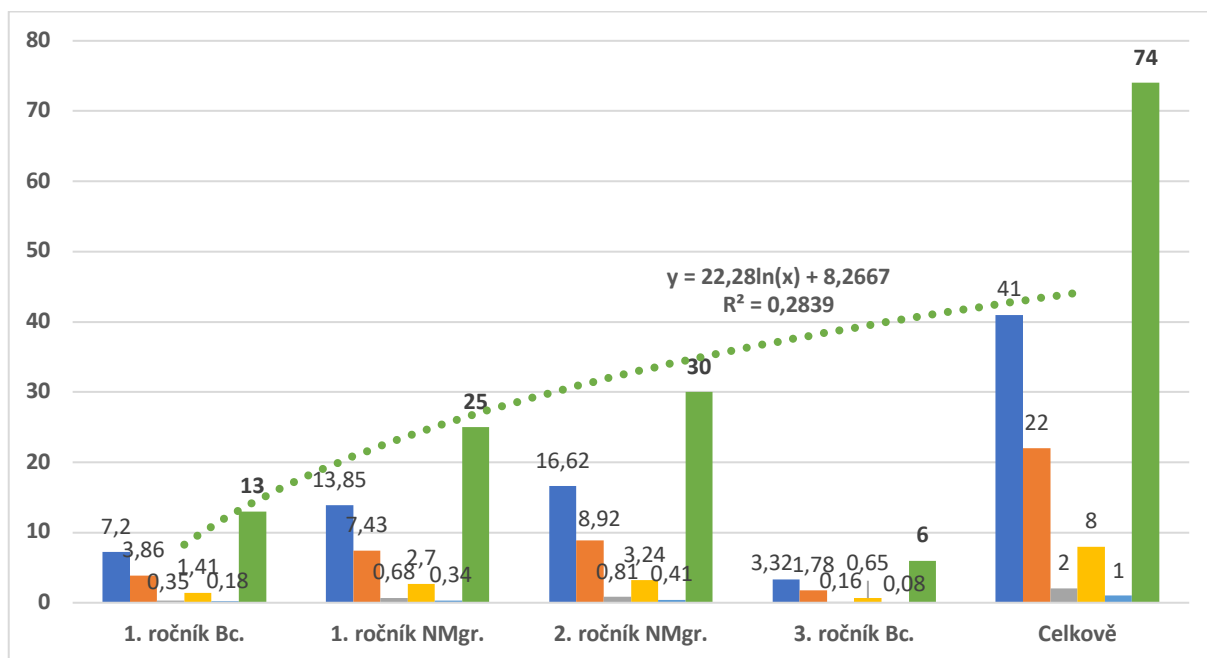
Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční tabulka 3

Očekávaná četnost	Respondenti výzkumu				Celkově	
	1. ročník Bc.	3. ročník Bc.	1. ročník NMgr.	2. ročník NMgr.		
Odpověď						
Určitě ne	7,20	3,32	13,85	16,62	n₁ 41	
Spíše ne	3,86	1,78	7,43	8,92	n₂ 22	
Možná	1,41	0,65	2,70	3,24	n₃ 8	
Nevím	0,35	0,16	0,68	0,81	n₄ 2	
Spíše ano	0,18	0,08	0,34	0,41	n₅ 1	
Celkově	n_{.j} 13	n_{.j} 6	n_{.j} 25	n_{.j} 30	n_{.j} 74	
	Hladina významnosti		α 5 %		Signifikace chí-kvadrát testu	G = 22,968
Po dosažení do vzorce vychází testové kritérium: G = 22,698					Vyhodnocení:	
Kritická hodnota: $\chi_{(1-\alpha); df} = 21,026$					$\chi_{(1-\alpha); df} 21,026 < 22,968$	
Na hladině významnosti 5 % nulovou hypotézu H_{03} nezávislosti jednotlivých znaků zamítám teda přijímám alternativní hypotézu H_{03} : Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.						

Zdroj: vlastní zpracování

Kontingenční graf 3

Zdroj: vlastní zpracování

Statistika výpočtu Chí-kvadrátu testu k výzkumné hypotéze číslo jedna výzkumu, mi ukázal výpočet skrz matematicko-statistické vzorce výsledky, které jsou v kontingenční tabulce. Lze vidět, že pozorovaná četnost ukázala, že z celkového počtu 74 respondentů odpověděli následovně: 41 označilo odpověď určitě ne, spíše ne označilo 22 respondentů, možná označilo 8 respondentů, nevím označili 2 respondenti a poslední odpověď spíše ano označil 1 respondent.

Následovně mi vyšly výsledky k první hypotéze. Při Chí – kvadrátu byla použita hladina významnosti 5 %, kde výsledek z výpočtu vyšel – hodnota signifikace **22,968** to znamená, že nulovou hypotézu výzkumu zamítám, a přijímám alternativní hypotézu **H₀₃ Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.** V grafu jsem vyznačila logaritmickou spojnicí trendu celkového počtu respondentů výzkumu.

5 Diskuze

K výběru tohoto tématu mě motivovala má praxe v dětském domově se školou. Po mé zkušenosti mi práce sociálního pracovníka právě v této instituci a s touto cílovou skupinou připadala zajímavá. Chtěla jsem tedy zjistit, zda by se tato práce líbila i mým spolužákům. Stanovila jsem si tuto výzkumnou otázku: Jak souvisí zájem studentů Pražské vysoké školy psychosociálních studií se zvolenou cílovou skupinou v dětském domově se školou? Také jsem si definovala tyto tři hypotézy.

Hypotéza 1

Hypotéza nulová₀₁:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií vnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Hypotéza alternativní_{A1}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nevnímají potřebu sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou.

Vyhodnocení: Přijala jsem hypotézu nulovou.

V této hypotéze mě výsledek nepřekvapuje. Hypotéza se potvrdila a já to vnímám velmi pozitivně. Jsem ráda, že studenti vnímají potřebu sociálního pracovníka v multidisciplinárním týmu.

Hypotéza 2

Hypotéza nulová₀₂:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A2}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Vyhodnocení: Přijala jsem hypotézu nulovou.

Tuto hypotézu jsem stanovila tak, že respondenti nemají zkušenost s klienty v dětském domově se školou. Domnívala jsem se ale, že výzkum, respektive dotazník mi tuto hypotézu vyvrátí. Myslela jsem si, že se mýlím a že studenti mají zkušenost s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza 3

Hypotéza nulová₀₃:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií mají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

Hypotéza alternativní_{A3}:

Podle ročníku studia studenti Pražské vysoké školy psychosociálních studií nemají zájem pracovat s klienty dětského domova se školou.

Vyhodnocení: Přijala jsem alternativní hypotézu.

Dle odpovědí respondentů vyplývá, že studenti nechtějí pracovat jako sociální pracovníci v dětském domově se školou. Zjištění, že ani jeden z respondentů nemá zájem, mě velmi překvapilo. Myslela jsem si, že bude alespoň polovina studentů ochotná pracovat s těmito klienty. Tuto hypotézu jsem musela zamítnout a potvrdila se hypotéza alternativní.

Překvapilo mě, že mi na dotazník odpovědělo pouze 13 studentů z prvního ročníku bakalářského studia, ze druhého ročníku ani jeden student a ze třetího pouze 6 studentů. Nevím, čím to mohlo být způsobeno, že se z druhého ročníku nezúčastnil ani jeden student.

U otázky, zda chtějí studenti pracovat jako sociální pracovníci v dětském domově se školou, jsem byla zaskočena odpovědí: určitě ne, která byla zastoupena polovinou respondentů. Odpověď spíše ano se vyskytla pouze jednou a odpověď určitě ano nebyla zodpovězena ani jednou. Překvapilo mě, že tam nikdo z tázaných nemá zájem pracovat. Předpokládala jsem, že pozice sociálního pracovníka v dětském domově se školou je pro studenty lákavější.

Otázka, která se týkala toho, zda studenti působí v oboru sociální práce byla také zajímavě zodpovězena – téměř stejný podíl odpovědí ano, ne (35, 39 respondentů). Toto nám může ukazovat, že polovina studentů si tímto studiem zvyšuje kvalifikaci pro práci v tomto oboru (ukázal i výzkum v otázce 7.) a polovina se studiem teprve na práci připravuje.

Zkušenost studentů s klienty dětského domova se školou pro mě byla překvapivým zjištěním – pouze patnáct respondentů má s těmito klienty zkušenost. Myslela jsem si, že procento těch, kteří mají zkušenost bude větší. Z těchto patnácti respondentů má na šest z nich zkušenost s těmito klienty vliv na zájem s nimi pracovat. Na osm respondentů tato zkušenost vliv nemá. Z výzkumu je patrné, že pozitivně tato zkušenost ovlivnila šest respondentů a něco mezi negativním a pozitivním ovlivněním uvedlo devět respondentů. Negativně nebyl ovlivněn nikdo, což se mi zdá uspokojivé. Tomu ne úplně jasnému vyjádření devíti respondentů rozumím, protože já mám po své praxi také rozporuplné pocity.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo se zaměřit na problematiku dětského domova se školou a toho, zda studenti oboru sociální práce chtějí v této instituci na pozici sociálních pracovníků pracovat.

Teoretická část se zabývala nejprve motivací a motivem obecně, dále pak motivací lidského jednání a motivací lidí v sociální oblasti. V další velké kapitole byl vysvětlen pojem sociální práce obecně a poté již pojem sociální práce v dětském domově se školou. Důležité jsou ale i osobní a profesní předpoklady pro výkon profese sociálního pracovníka a jejich etický kodex. V posledním tématu teoretické části je představen dětský domov se školou jako instituce pro výkon ústavní výchovy, dále také multidisciplinární tým, který v něm pracuje, klienti této instituce a legislativa.

Praktická část pojednávala o stanovení výzkumného tématu, dále také o určení cíle výzkumu a výzkumné otázky. Součástí výzkumného šetření bylo i stanovení tří hypotéz a definování výzkumného souboru. Nedílnou součástí byly i etické aspekty výzkumu. Pomocí online dotazníku jsem zjišťovala zájem studentů o práci v dětském domově se školou. Tento zájem byl sledován u studentů bakalářského i magisterského oboru sociální práce na Pražské vysoké škole psychosociálních studií. V závěru praktické části jsou interpretovány výsledky výzkumu. Potvrzení či vyvrácení hypotéz, dojmy a překvapivá zjištění odpovědí z dotazníku v rámci výzkumného šetření jsem podrobně rozebrala v diskuzi.

Výzkumné šetření ukázalo, že studenti oboru sociální práce nechtějí pracovat v dětském domově se školou na pozici sociálních pracovníků. Myslím si, že by se dalo dále rozpracovat, čím je toto způsobeno a blíže se věnovat této problematice.

Literatura

Bandit, R., Davidová, I., Macurová, M., & Opatrný, M., Janebová, R. (Ed.). (2015). *Etický kodex jako nástroj podpory řešení etických dilemat sociální práce*. Ministerstvo práce a sociálních věcí.

Barkasi, D. (2018/2019). *Motivácia a motívy k práci sociálneho pracovníka*. UNIPO. https://www.unipo.sk/public/files/PBF/hlavnesekcie/vedaAvyskum/APA/archiv/19-2018/APA19_2018_BARKASI_Daniela.pdf

Buchtová, B. (2002). *Psychologie člověka pro manažery*. Masarykova univerzita v Brně. <https://docplayer.cz/887127-Psychologie-cloveka-pro-manazery.html>

CZ-ISCO. (n.d.). *Psychologové*. <http://www.cz-isco.cz/isco/2634-psychologove/>

Časopis sociální práce. (2020, 5. října). *Sociální pracovník v institucionální výchově dětí a mládeže*. <https://socialniprace.cz/profesiogramy/socialni-pracovnik-v-institucionalni-vychove-deti-a-mladeze-dd-dgu-ddss-vum-svp/>

Dětský domov se školou Liběchov. (2022, 1. října). *Vnitřní řád*. <https://www.ddslibechov.cz/uploads/mediafiles/83/1154.pdf>

Faltisová, T. (2021, 28. dubna). *Motivace sociálních pracovníků*. Sociální noviny. <http://www.socialninovinky.cz/novinky-v-socialni-oblasti/587-motivace-socialnich-pracovniku-tana-faltisova>

Gillernová, I. (2000). *Slovník základních pojmů z psychologie*. Fortuna.

Homola, M. (1972). *Motivace lidského chování* (2. vyd). SPN.

Horáková, P. (2013, 11. října). *Vzor pracovní náplně školního psychologa*. MŠMT. <https://www.msmt.cz/file/13330>

Chráska, M. (2007). *Metody pedagogického výzkumu*, Praha: Grada.

Janoušek, J. (1988). *Sociální psychologie: celost. vysokošk. učebnice pro stud. filozof. fakult.* SPN.

Jedlička, R. (2004). *Děti a mládež v obtížných životních situacích: nové pohledy na problematiku životních krizí, deviací a úlohu pomáhajících profesí.* Themis.

Kalvach, Z. (2014). *Podpora rozvoje komunitního systému integrovaných podpůrných služeb.* Diakonie ČCE.

Kopřiva, K. (2006). *Lidský vztah jako součást profese* (5. vyd., autor úvodu Jiřina ŠIKLOVÁ). Portál.

Kroupová, K. (2016). *Slovník speciálněpedagogické terminologie: vybrané pojmy.* Grada.

Laca, S. (2021). *Kocept teórie a metód sociálnej práce.* Praha: PVŠPS.

Matoušek, O., Kodymová, P., & Koláčková, J. (Eds.). (2005). *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi.* Portál.

Matoušek, O. (2001). *Základy sociální práce.* Portál.

Matoušek, O. (2008). *Metody a řízení sociální práce* (Vyd. 2). Portál.

Matoušek, O. (1999). *Ústavní péče* (Vyd. 2., rozš. a přeprac). Sociologické nakladatelství.

Matoušek, O., & Matoušková, A. (2011). *Mládež a delikvence: možné příčiny, struktura, programy prevence kriminality mládeže* (Vyd. 3., aktualiz). Portál.

Musil, L., Baláž, R., Havlíková, J., Punová, M., & Votoupal, M. (2019). *Předpoklady a osobnostní rysy vhodné pro výkon sociální práce*. VÚPSV, v.v.i. Praha, výzkumné centrum Brno.

Nakonečný, M. (1993). *Základy psychologie osobnosti*. Management Press.

Navrátil, P. (2001). *Teorie a metody sociální práce*. Marek Zeman.

Národní soustava povolání. (n.d.). *Speciální pedagog*. <https://www.nsp.cz/jednotka-prace/specialni-pedagog>

Národní soustava povolání. (n.d.). *Vychovatel školského zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy*. <https://www.nsp.cz/jednotka-prace/vychovatel-skolskeho-zari>

Pelikán, J. (1998). *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum.

Prace.cz. (n.d.). *Encyklopedie profesí psycholog*. <https://www.prace.cz/encyklopedie-profesi/p/psycholog/>

Říčan, P. (2005). *Psychologie: příručka pro studenty*. Portál.

Svobodová, D. (2015). *Profesní poradenství: vybrané kapitoly*. Grada.

Šance dětem. (n.d.). *Dětský domov se školou*. <https://sancedetem.cz/slovník/detsky-domov-se-skolou>

Šance dětem. (n.d.). *Speciální pedagog (etoped)*. <https://sancedetem.cz/slovník/specialni-pedagog-etoped>

Škoviera, A. (2007). *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Portál.

Švancar, Z., & Buriánová, J. (1988). *Speciálně pedagogické problémy ústavní a ochranné výchovy*. SPN.

Vacínová, M., & Langová, M. (2011). *Vybrané kapitoly z psychologie*. Československý spisovatel.

Vágnerová, M. (2004). *Základy psychologie*. Karolinum.

Vyhláška č. 438/2006 Sb., vyhláška, kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních. (n.d.). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-438>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. (n.d.).
<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#cast2>

Zákon č. 563/2004 Sb., zákon o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. (n.d.). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563>

Zákon č. 109/2002 Sb., zákon o výkonu ústavní nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů. (n.d.). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-109>

Zákora, C., Jandová, T., Hradilková, T., Navrátilová, J., Cirbusová, M. (2018, 14. prosince). *Řešení situace dětí dlouhodobě umístěných v ústavní výchově*. Právo na dětství. <http://www.pravonadetstvi.cz/files/files/prezentace-7---Reseni-situace-deti-v-ustavni-vychove.pdf>

Přílohy

Příloha č. 1

Vzor dotazníku

Vážené studentky, vážení studenti,

ráda bych Vás požádala o vyplnění krátkého dotazníku k mé diplomové práci. Dotazník Vám zabere asi 15 minut a je zcela anonymní, jeho výstupy poslouží jako podklad pro mou diplomovou práci. Předem děkuji za vyplnění.

1) Pohlaví

Muž

Žena

Specifikujte

2) Váš věk

19-26

27-40

40 let a více

3) Forma současného studia

prezenční

kombinované

4) Typ současného studia

bakalářské

navazující magisterské

5) Ročník studia

- 1. ročník Bc.
- 2. ročník Bc.
- 3. ročník Bc.
- 1. ročník NMgr.
- 2. ročník NMgr.

6) Pokud jste studentem/studentkou bakalářského studia, chystáte se pokračovat dále na magisterské studium na Pražské vysoké škole psychosociálních studií?"

Ano

Ne

Ještě nevím

Nejsem student(ka) bakalářského studia

7) Proč jste se rozhodl(a) pro studium oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii?

Touha pomáhat lidem

Osobní cíle

Zvýšení profesní kvalifikace

Touha být prospěšný

Přání rodiny

Studují zde přátelé

Osobní zájem studovat na Pražské vysoké škole psychosociálních studií

Pokračování ve studiu Bc. oboru Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Jiné důvody

8) Plánujete po ukončení studia pracovat v dětském domově se školou jako sociální pracovník?

Určitě ano

Spíše ano

Možná

Určitě ne

Spíše ne

Nevím

Již tam pracuji.

9) Působíte v oboru sociální práce?

Ano

Ne

10) V oboru působím jako

Zaměstnanec

Dobrovolník

Stážista(ka)

Jiná varianta – Uveďte

11) Máte v rámci rodiny pracovní vzor v sociální práci?

ne

ano, matka pracuje/pracovala jako sociální pracovnice

ano, otec pracuje/pracoval jako sociální pracovník

ano, oba rodiče pracují/pracovali jako sociální pracovníci

12) Máte zkušenost s klienty dětského domova se školou?

Ano

Ne

13) Má tato zkušenost vliv na Váš zájem o práci s touto cílovou skupinou?

Ano

Ne

Nevím

14) Jak Vás tato zkušenost ovlivnila?

Pozitivně

Negativně

Něco mezitím

Jiné

15) Je problematika dětského domova se školou nová v sociální práci?

Ano

Ne

Nevím

16) Myslíte si, že je potřeba mít sociálního pracovníka jako odborníka v multidisciplinárním týmu v dětském domově se školou?

Ano

Ne

Nevím

17) Je akceptovaný sociální pracovník v dětském domově se školou odbornou veřejností?

Ano

Ne

Nevím

18) Myslíte si, že je práce sociálního pracovníka v dětském domově se školou dostatečně oceňovaná?

Ano

Ne

Nevím

19) Myslíte si, že pokud byste pracoval/a v dětském domově se školou, že byste se chtěl/a v této oblasti dále vzdělávat?

Ano

Spíše ano

Nevím

Spíše ne

Ne

20) Máte zájem o práci v dětském domově se školou jako sociální pracovník?

Ano

Ne

Nevím

Již tam pracuji

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno a příjmení autorky: Bc. Adéla Pokorná

Studijní program: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Motivace studentů oboru Sociální práce k profesi sociálního pracovníka v dětském domově se školou

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D., Dr.h.c.

Rok dokončení práce: 2023

Počty znaků hlavního textu práce (včetně literatury, bez příloh)

Přímé citace: 23 256

Ostatní text: 139 976

Celkový počet znaků: 163 232

Počet pramenů a literatury: 42

Názvy souborů:

Text práce ve formátu PDF: Diplomová práce - A. Pokorná.pdf

Text práce ve formátu DOC nebo DOCX: Diplomová práce - A. Pokorná.docx

Další soubory: -

**Posudek vedoucího/oponenta bakalářské/diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: Bc. Adéla Pokorná

Obor studia: Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii

Název práce: Motivace studentů oboru Sociální práce k profesi sociálního pracovníka v
dětském domově se školou

Vedoucí/oponent* práce: doc. PaedDr. Slavomír Laca, Ph.D., Dr.h.c.

Technické parametry práce:

Přímé citace: 23 256

Ostatní text: 139 976

Celkový počet znaků: 163 232

Počet pramenů a literatury: 42

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

	•			
--	---	--	--	--

Oborová příslušnost tématu

	•			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

	•			
--	---	--	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy,
stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

		•		
--	--	---	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace,
parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace,
cizojazyčná literatura)

		•		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu,
průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		•		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

	•			
--	---	--	--	--

Využití výzkumných empirických metod

	•			
--	---	--	--	--

Využití praktických zkušeností

	•			
--	---	--	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost,
iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

	•			
--	---	--	--	--

Naplnění cílů práce

	•			
--	---	--	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části
v daném tématu

		•		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznosť kapitol a subkapitol

	•			
--	---	--	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použiteľnosť výsledkov v praxi

		•		
--	--	---	--	--

Vhodnosť prezentácie záverů práce (publikácie, referáty, apod.)

		•		
--	--	---	--	--

Otázky a námety k diskusi při obhajobě:

- Otázka do diskusie nemám, všetky boli zodpovedaná v rámci konzultácii

Celkové hodnotenie práce (klady, nedostatky; v prípade doporučení do súťaže o najlepšiu DP uveďte nadprůměrné charakteristiky práce v souladu s Vámi výše označeným kritériem formální úrovně, obsahové reprezentativnosti, metodologie a přínosnosti práce pro teorii či praxi):

Autorka predkladanej diplomovej práce Adéla Pokorná sa zaoberá vo svojej práci sociálnou problematikou, o čom svedčí názov práce - Motivace studentů oboru Sociální práce k profesi sociálního pracovníka v dětském domově se školou

Štruktúra predkladanej práce je dobrá, a je vyvážená v jednotlivých kapitolách a podkapitolách. V úvode autorka charakterizuje celú problematiku, ktorú rozoberá v jednotlivých kapitolách, taktiež si vytýčila cieľ svojej diplomovej práce. Autorka pri písaní použila adekvátnu odbornú literatúru, ktorú uvádza v zozname bibliografických odkazov. Záver práce je ukončený prílohou, v ktorej sa nachádza štandardizovaný dotazník. V práci sa nájdu ešte menšie formálne nedostatky. Chválím autorku v rámci spolupráce a prístupu k riešeniu problematiky pri písaní práce, jej angažovanosť, vlastnú iniciatívu (vlastné skúsenosti s problematikou) a spoluprácu.

Predkladaná diplomová práca sa člení na teoretickú a empirickú časť. V rámci teoretickej časti práce autorka opisuje pohľad na zvolenú problematiku v troch hlavných kapitolách (charakteristikou motivácie, motívu, sociálnej práce, kompetencie – profesijné a osobnostne predpoklady sociálnych pracovníkov, detský domov so školou a iné) a jednotlivých podkapitolách, ktoré na seba nadväzujú a dotýkajú sa bytostne študovaného oboru a názvu celej predkladanej práce.

Praktickú časť tvorí posledná kapitola. Autorka použila metódu štruktúrovaného dotazníka a zvolila si hypotézu k nej alternatívnu, kde na overovanie svojich výsledkov použila štatistickú metódu „Chí-kvadrát test“, kde zisťovala záujem a motiváciu budúcich sociálnych pracovníkov pracovať v DDS. Musím pochváliť autorku, že sa pustila do aplikovanej štatistiky a vypracovala empirickú časť prehľadne. Na základe stanoveného cieľa sa autorke podarilo splniť cieľ práce a došla k zaujímavým výsledkom, ktoré zhrnula do záverečnej kapitoly.

Domnievame sa, že predložená práca je zaujímavá spracovaná a spĺňa požiadavky kladené na diplomovú prácu a hodnotím ju veľmi dobre.

Doporučuji do soutěže o nejlepší diplomovou práci*

Doporučení k obhajobě: doporučuji/nedoporučuji*

- práca spĺňa požiadavky kladené na diplomovú prácu, preto ju doporučujem k obhajobe.

Navrhovaná klasifikace:

- klasifikujem ju stupňom – 2

Datum, podpis:

* nehodící se škrtněte nebo vymažte

* nehodící se, škrtněte

**Posudek oponenta diplomové práce
na Pražské vysoké škole psychosociálních studií**

Jméno a příjmení studenta/-tky: **Adéla Pokorná**

Obor studia: **Sociální práce se zaměřením na komunikaci a aplikovanou psychoterapii**

Název práce: **Motivace studentů oboru Sociální práce k profesi sociálního pracovníka v dětském domově se školou**

Oponent práce: PhDr. Iveta Jelínková, MBA

Technické parametry práce:

Počet stránek textu (bez příloh):

Počet stránek příloh:

Počet titulů v seznamu literatury:

0**	1	2	3	4
-----	---	---	---	---

Výběr tématu

Závažnost tématu

		x		
--	--	---	--	--

Oborová příslušnost tématu

	x			
--	---	--	--	--

Originalita tématu a jeho zpracování

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování

Jazykové vyjádření (respektování pravopisné normy, stylistické vyjadřování, zvládnutí odborné terminologie)

	x			
--	---	--	--	--

Práce s odbornou literaturou a prameny (citace, parafráze, odkazy, dodržení norem pro citace, cizojazyčná literatura)

		x		
--	--	---	--	--

Formální zpracování (jasnost tématu, rozčlenění textu, průvodní aparát, poznámky, přílohy, grafická úprava)

		x		
--	--	---	--	--

Metody práce

Vhodnost a úroveň použitých metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití výzkumných empirických metod

		x		
--	--	---	--	--

Využití praktických zkušeností

		x		
--	--	---	--	--

Obsahová kritéria a přínos práce

Přístup autora k řešené problematice (samostatnost, iniciativa, spolupráce s vedoucím práce)

--	--	--	--	--

Naplnění cílů práce

		x		
--	--	---	--	--

Vyváženost teoretické a praktické části v daném tématu

		x		
--	--	---	--	--

** 0 – nehodnoceno; 1 – výborně; 2 – velmi dobře; 3 – dobře; 4 – neprospěl/a

Návaznost kapitol a subkapitol

		x		
--	--	---	--	--

Dosažené výsledky, odborný vklad, použitelnost výsledků v praxi

		x		
--	--	---	--	--

Vhodnost prezentace závěrů práce (publikace, referáty, apod.)

		x		
--	--	---	--	--

Otázky a náměty k diskusi při obhajobě:

Udělal byste s odstupem času v rámci Vašeho výzkumu něco jinak?

Celkové hodnocení práce (klady, nedostatky):

Hlavním tématem předložené diplomové práce je problematika zabývající se otázkou motivace studentů sociální práce k práci v dětském domově se školou. Zvolené zaměření práce je úzce spjato se studovaným oborem.

Diplomová práce je standardně dělena na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je postavena na třech hlavních kapitolách, v nichž se autorka z různých pohledů pokouší přiblížit hlavnímu tématu práce. První kapitola předkládané práce se zabývá pojmem motivace. Druhá kapitola práce je pak věnována sociální práci, konkrétně sociální práci v dětském domově se školou, ale také profesi sociálního pracovníka. Třetí kapitola práce pak popisuje konkrétní problematiku dětských domovů se školou.

Jednotlivé kapitoly práce na sebe příliš logicky nenasazují, práce by si zasloužila tematicky uspořádanější text. Text samotný není příliš čtivý, autorka velmi často pouze přepisuje zákony, například podkapitola 3.3 je toho přímým důkazem. U přímých citací není uváděna strana.

Výzkumná část práce nás seznamuje s cílem výzkumu, výzkumnou otázkou a hypotézami. Dále je představen výzkumný soubor, metodika výzkumu a výsledky výzkumu. Pro výzkum byla zvolena kvantitativní metoda formou dotazníkového šetření. Cílem výzkumu bylo zjistit, zda mají studenti oboru sociální práce zájem o práci v dětských domovech se školou, konkrétně o profesi sociálního pracovníka. Autorka stanovila dílčí výzkumnou otázku a hypotézy.

Autorka nás prakticky neseznámila s teorií výzkumu, nepředstavila výzkumnou metodu, apod. Dále pouze popisně vyhodnotila, zpracovala výsledky výzkumu, a to jak v samotné analýze dat, tak v Diskuzi práce. Ani Závěr práce neodpovídá předepsanému standardu.

Formální stránce práce bych ještě vytkla následující – nestandardní je formátování stránek práce.

Doporučení k obhajobě: **doporučuji**

Navrhovaná klasifikace: **2 – velmi dobře**

V Praze 17. 5. 2023

PhDr. Iveta Jelínková, MBA